

Ville Lauttamäki

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN TULEVAISUUDEN PALVELUTARPEITA

Loppuraportti Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen
tulevaisuustyöskentelystä 2008

TUTU-eJULKAISUJA 6/2009

TUTU-eJULKAISUJA 6/2009

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN TULEVAISUUDEN PALVELUTARPEITA

Loppuraportti Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen
tulevaisuustyöskentelystä 2008

Ville Luttamäki

Ville Lauttamäki
KTM, projektitutkija
Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun kauppakorkeakoulu
ville.lauttamaki@tse.fi

Copyright © 2009 Ville Lauttamäki & Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Turun kauppakorkeakoulu

ISBN 978-951-564-970-6

ISSN 1797-132

Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun kauppakorkeakoulu
Rehtorinpellonkatu 3, 20500 TURKU
Korkeavuorenkatu 25 A 2, 00130 HELSINKI
Pinninkatu 47, 33100 TAMPERE
Puh. (02) 481 4530
Faksi (02) 481 4630
www.tse.fi/tutu
tutu-info@tse.fi, etunimi.sukunimi@tse.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1. TAUSTAA	6
2. TULEVAISUUSVERSTAS	7
2.1. Yleistä verstayöskentelystä	7
2.2. Tulevaisuuskuvat	8
2.3. Yhteenvetoa ja tulkintaa tulevaisuuskuvista	19
3. KYSELY	21
3.1. Tärkeimmät arvioidut palvelutarpeet vuonna 2020	21
3.2. Sosiaali- ja terveysalan hoitotyötä palvelevat teknologiasovellukset lähitulevaisuudessa (vuoteen 2020 mennessä)	23
3.3. Sosiaali- ja terveysalan suunnittelua ja toiminnanohjausta palvelevat toimet tai sovellukset lähitulevaisuudessa (vuoteen 2020 mennessä)	24
3.4. Kommentteja muutamiin tulevaisuusverstaiden materiaalista nostettuihin väitteisiin	25
4. MUITA HUOMIOITAVIA SEIKKOJA LIITTYEN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TULEVAISUUTEEN	29
4.1. Palvelutarpeisiin ja palvelujen tuottamiseen tulevaisuudessa vaikuttavia tekijöitä	29
4.2. Tieto- ja viestintäteknologia osana tulevaisuuden sosiaali- ja terveysalaa	32
4.3. Kerätyn tiedon hyödyntäminen ennaltaehkäisevässä sosiaali- ja terveystyössä (sote-tilannekuva)	34
4.4. Toivottavan tulevaisuuden toteuttaminen	35

1. TAUSTAA

Turun kaupungin vuoden 2009 alussa yhdistynyt Sosiaali- ja terveystoimi sopi alkuvuodesta 2008 Turun kauppakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kanssa yhteistyössä toteutettavasta tulevaisuushankkeesta, jonka tavoitteena oli hahmotella tulevaisuuden näkymiä erityisesti Turun sosiaali- ja terveystoimen tulevaisuuden toimintaympäristön ja asiakastarpeiden näkökulmasta.

Työ aloitettiin maaliskuun 2008 alussa Turun kauppakorkeakoululla järjestetyllä tulevaisuusseminaarilla, jossa pohdittiin millainen on mahdollinen ja toivottava tulevaisuuden Turku. Syksyllä 2008 seminaarin tulevaisuusverstaissa tuotettu materiaali jalostettiin kyselyksi joka suunnattiin valikoidulle joukolle sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoita koko maassa. Kyselyn tavoitteena oli täsmentää ja konkretisoida verstaan tuloksia sekä koota verstaaseen kutsuttua laajemman joukon näkemyksiä sosiaali- ja terveysalan tulevaisuudesta.

Hankkeen aikana järjestettyyn seminaariin ja kyselyyn osallistumaan kutsuttu asiantuntijajoukko valikoitiin Turun sosiaali- ja terveystoimen väen toimesta. Kuullun asiantuntijajoukon pääosa edusti sosiaali- ja terveysalan hallintoa tai sosiaalialaa, joten hankkeen tuloksissa merkittävimminä esille nousseet asiat painottuvat paljolti näihin aloihin liittyviin seikkoihin. Myös terveydenhuollon asiantuntijoita osallistui nyt raportoitavan tulevaisuustiedon tuottamiseen, mutta tämän alan osaajien otos oli suhteellisesti sen verran pieni, että asia on syytä huomioida.

Seminaarin tulevaisuusverstaat ja kysely tuottivat pääosan tämän raportin aineistosta. Verstaiden ja kyselyn tulokset esitellään yksityiskohtaisesti raportin luvuissa 2 ja 3. Luvussa 4 täydennetään hankkeen kuluessa kerättyä tietoa. Tässä luvussa Turun sosiaali- ja terveystoimen tulevaisuushankkeen yhteydessä kerättyä aineistoa on jonkin verran täydennetty Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen äskettäin toteuttamien sosiaali- ja terveysalaa koskevien hankkeiden tuloksilla. Täten luvussa 4 esitetyt tulevaisuuspuhdistukset tai näkemykset eivät ole kaikilta yksityiskohdiltaan ainoastaan tässä hankkeessa kuullun asiantuntijajoukon tuottamia.

2. TULEVAISUUSVERSTAS

2.1. Yleistä verstastyöskentelystä

Turun sosiaali- ja terveystoimen tulevaisuustyöskentely aloitettiin maaliskuun seitsemäntenä päivänä 2008 Turun kauppakorkeakoululla järjestetyllä seminaarilla. Päivä koostui lyhyestä tulevaisuuskatsauksesta ja tulevaisuusaiheisista ryhmätöistä eli tulevaisuusverstaista. Verstastyöskentelyn tehtävänantona oli irtautua nykyhetkestä ja siirtyä pohtimaan Turku sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta vuonna 2050.

Vaikka yli neljänkymmenen vuoden kuluttua koittavia asioita on vaikeaa pohtia, tähtäimen asettamiselle kauas tulevaisuuteen oli hyvät perusteet. Pitkällä tulevaisuudessa olevan vuosiluvun asettamisen tarkoituksena oli ohjata keskustelua aidosti tulevaisuuteen, aikaan jolloin tässä ja nyt ajankohtaiset velvoitteet, toimintatavat, määräykset tai muut rajoitteet eivät ole asioiden tarkoituksenmukaisen järjestämisen tiellä. Koska tulevaisuuden vaihtoehtojen, mahdollisuuksien ja sinne johtavien kehityskulkujen ennakointi on sitä vaikeampaa, mitä kauemmas ajassa liikutaan, ei päivän tavoitteena ollut yhden oikean ja virheettömän kehityspolun ja sen päässä olevan tulevaisuuskuvan muodostaminen. Tavoitteena oli kerätä seminaariin osallistuneen asiantuntijajoukon näkemyksiä siitä millainen tulevaisuuden Turku voisi olla sosiaali- ja terveystoimen näkökulmasta ja koota keinoja millä keinoin toivottavan tulevaisuuden toteutumista voisi edesauttaa.

Verstaan osallistujat koostuivat Turun kaupungin SoTe-työryhmistä ja johtoryhmästä. Osallistujat jaettiin asiantuntijuutensa mukaisesti viiteen ryhmään seuraavasti:

- 1) Lasten ja nuorten kasvun tukeminen
- 2) Nuorten aikuisuuden vahvistaminen
- 3) Itsenäisesti selviytyvien toimintakyvyn vahvistaminen
- 4) Ikäihmisten elämänlaadun turvaaminen
- 5) Yleisjohto

Verstaassa kukin ryhmä tuotti kaksi tulevaisuuskuvaa, jotka kaikki kuvasivat jostain ryhmien jäsenten mielestä merkittävästä tai kiinnostavasta näkökulmasta toivottavaa tai mahdollista tulevaisuuden tilaa. Näiden tuotettujen kymmenen kuvauksen päällekkäisiä elementtejä yhdistelemällä saatiin seuraavassa esiteltävät kuusi tiivistä tulevaisuuskuvaa. Kuvat eroavat toisistaan melko paljon, toiset tulevaisuuskuvat ovat selvästi irti nykypäivästä, toiset taas lähempänä tätä päivää kuin vuotta 2050. Kaikki ovat kuitenkin omalla tavallaan oikeita vastauksia tuodessaan näkyviin yksityiskohtia toivottavasta tai mahdollisesta tulevaisuudesta. Tulevaisuuskuvien ohella tässä luvussa esitellään otoksia millaisin argumentein verstasväen tuottamia tulevaisuuskuvia kommentoitiin laajemman asiantuntijajoukon toimesta. Kommentit on poimittu loka-marraskuussa 2008 toteutetun verstaan tuloksia täydentävän kyselyn vastauksista.

2.2. Tulevaisuuskuvat

Tulevaisuuskuva 1

Tavallinen päivä Suomen Turussa vuonna 2050

Turun kaupunkikuva on värikäs ja kaupungilla voi aistia kansainvälisen atmosfäärin. Kaupunkisuunnittelussa on huomioitu eri ikäpolvien tarpeet ja arvovalinnat. Suuri osa turkulaisista tekee globaalia työtä, mutta he haluavat vapaa-aikanaan palata takaisin kokeakseen Turun yhteisöllisyyden ja luonnon läheisyyden. Edelleen läsnäoleminen on onnellisuuden peruselementti, yhteisöllisyyttä kannatellaan. Kaikista lapsista pidetään huolta, kaikilla on joku aikuinen.

Palveluvalikoima on laajentunut vuosituhannen alkupuoleen verrattuna koulussa ja koulutuksessa. Terveydellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin tartutaan ennakoivasti ja sairauksien hoito painottuu korkeaan teknologiaan. Kotona hoitaminen on perussääntö, sairaalassa hoidetaan vain vaikeita tilanteita. Vapaaehtoispankki toimii aktiivisesti, jos olet itse ollut aktiivinen avun tarjoaja, pahan päivän kohdatessa voit saada apua.

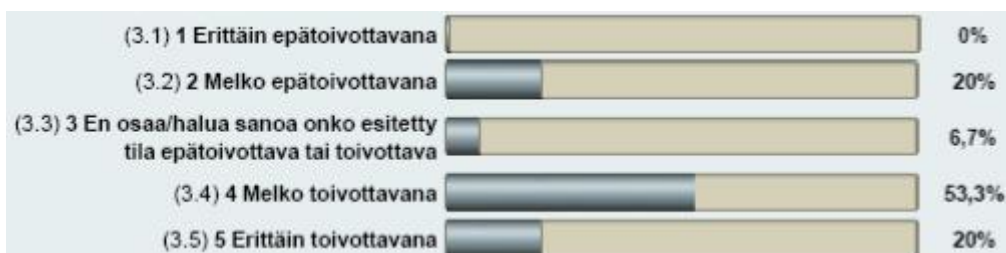
Perhemuodot ovat moninaisia ja perheyhteisöön kuuluu 5–6 polvea. Palvelualan töitä on paljon, joita mm. aktiiviset ja auttavaiset aasialaiset tuottavat.

Tulevaisuuskuvaan 1 liittyviä kyselystä poimittuja kommentteja:

Vastaajat pitivät tämän tulevaisuuskuvan toteutumista...

Vastaajat pitivät tätä tulevaisuuskuva...

Muita kommentteja (Mikä tulevaisuuskuvasssa miellytti, mikä ei miellyttänyt?):

- § "Miellytti Turun vetovoima ja yhteisöllisyyden korostus."
- § "Vapaaehtoispankki ideana ok, mutta kaikki avuntarvitsijat eivät voi olla aktiivisia avuntarjoajia."

- § "Tulee huomioida eri ikäpolvet ja niiden tarpeet (esteettömyys). Hyvää kuvassa yhteisöllisyys, ennaltaehkäisyn näkökulma, hoito lähellä kotia, vapaaehtoistyön arvo korostuu, järjestönäkökulman esiintuominen."
- § "Ennakoivuus ja eri-ikäpolvien tarpeiden huomioiminen oli kiitettävää. Kotona hoitaminen on kyseenalaista varsinkin kun jo nyt nähdään mitä esim. psykiatrisen avohoidon tila ja siitä aiheutuneet ongelmat. Hienoa toisaalta jos yksilöitä muissa tilanteissa pyrittäisiin tukemaan mahdollisemman paljon hänen omassa elinpiirissään."
- § "Miellytti: ihmisten omavastuun lisääminen terveydestään, kansainvälistyminen, koulutusmahdollisuuksien laajentaminen. Ei miellyttänyt: suurimittainen ulkomaalaisen työvoiman käyttö."
- § "Miellytti että listattiin monia periaatteessa tärkeitä asioita terveyden ja lasten kannalta. Ei miellyttänyt: Aikamoinen utopia tuo läsnäolo ja yhteisöllisyys sekä sos. ja terveyspalvelujen edistyskellisyys."
- § "Vaikuttaa holhousyhteiskunnalta. Kaikkeen puututaan. Hyvää on kaupunkisuunnittelun huomioiminen."
- § "Hyvää: Yhteisöllisyys, luonnon läheisyys, ennakointi, kotihoito. Kyseenalaista: Korkeateknologia sairauksien hoidossa (ihmistä kuitenkin tarvitaan!), kelpaavatko aasialaiset vain palvelemaan? Entä ne, jotka eivät halua perhettä?"
- § "Tämä tulevaisuudenkuva vaikuttaa lähinnä utopialta. Toisaalta työikäiset ihmiset ovat hyvin liikkuvia, työtä tehdään jossain muualla, samanaikaisesti hoito ja hoivatyö on yhä enemmän perheiden vastuulla. Mahdoton yhtälö."
- § "Miellytti: Kaikista lapsista pidetään huolta ja heillä on aikuinen, eri ikäpolvet on huomioitu, värikäs kaupunkikuva, ongelmien ennakoiminen, sairaalassa ei makuuteta turhaan, paljon vapaaehtoisia, paljon palvelualan töitä, luonnonläheisyys. Ei miellyttänyt: vapaaehtoispankki, jos vapaaehtoiset hoitavat sen mikä kuuluu kaupungille, jos työtä tehdään päätteellä eikä läsnäolemalla ollessamme globaaleja, jos palvelualalla on vaan ulkomaalaisia."
- § "Yhteisöllisyys ja eri väestöryhmistä huolehtiminen miellytti. Oikeastaan paljon ei ollut sellaista mikä ei olisi miellyttänyt. Malli ei ole kuitenkaan kovin realistinen koska nyt kuljetaan ihan eri suuntaan, hyväosaisten ja huono-osaisten erot kasvavat, ennakkoluulot ja rasismi kasvavat, ehkäisevään työhön ei ole varaa panostaa, vaan korjaava vie resurssit."

Tulevaisuuskuva 2

Tavallinen päivä tavallisessa turkulaisessa perheessä vuonna 2050

Matti (40v., hyvinvointiarkkitehtitiimin jäsen) on herännyt pirteänä 'hyvinvointilampun' säihkeisiin ja laineiden liplatukseen. Kokki kolmonen (antaen nettiyhteyden välityksellä Aasiasta ohjeet kotitalousrobotille) on tehnyt maittavan ja terveellisen aamupalan, jota Matti yhdessä vaimonsa ja kolmen lapsensa kanssa nauttii kiirettömässä ilmapiirissä monitoimitalon kattoterassilla.

Anoppi ja Matin isovanhemmat käyvät ovella toivottamassa mukavaa päivää.

Anopilla alkaa latinotanssikurssi ja hän vie mennessään perheen nuorimmat lapset hyvinvointi- ja koulutusinstituuttiin. Kuopus on innoissaan, koska heillä on tänään normaali koulutuntien jälkeen vuorovaikutustreenit draamasalilla.

Matin työpäivän painopiste on lapsissa. Hänen tiimiinsä suunnittelee lapsille ja lapsiperheille monipuolisia toimintakeskuksia, joissa eri perhetilanteissa olevat ihmiset saavat helposti tarvitsemiin palveluita. Turussa on proaktiivisesti tehty päätös jo parikymmentä vuotta sitten satsata voimakkaasti lapsiperheisiin, koska sitä kautta kaikkien turvallisuus paranee kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Helppoa se ei ollut, koska erilaiset arvomaailmat törmäsivät rajusti. Onneksi talouselämä näki tässä uuden mahdollisuuden ja mukaan saatiin myös kansainvälisiä rahoittajia.

Hyvinvointiarkkitehtitiimissä on monipuolista osaamista mm. kaupunkisuunnittelusta, arkkitehtuurista, hyvinvointipalveluista, kulttuuriosaajista ja sosiaalisesta verkottumisesta.

Matti piipahtaa lounaalle kotiin, jossa vaimo on viettänyt lähityöpäivää. Lounaan jälkeen Matti käy vielä vaimon kanssa koululla kuuntelemassa lapsensa musisointia pohjoismaisessa nuorisoorkesterissa.

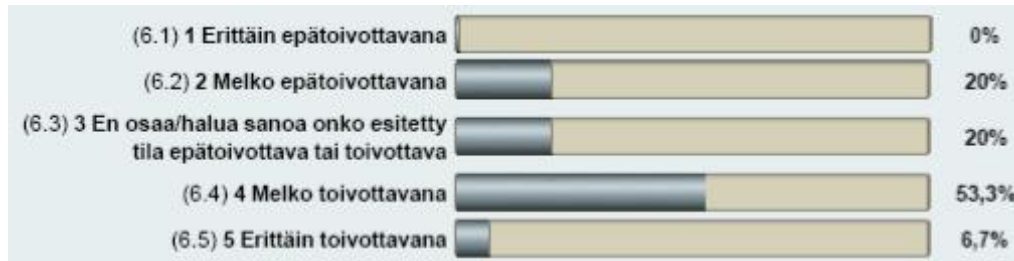
Illalliselle perhe on tänään päättänyt mennä uuteen intialaistyyppiseen ravintolaan kotitalon 10 kerrokseen. Illan päätteeksi päätettiin käydä vielä jokirannassa kävelyllä. Siinä joen virtausta ihaillessa syntyi vireä keskustelu miten säilyttää luonto ja turvata kestävä kehitys vielä tuleville sukupolville.

Tulevaisuuskuvaan 2 liittyviä kyselystä poimittuja kommentteja:

Vastaajat pitivät tämän tulevaisuuskuvan toteutumista...

Vastaajat pitivät tätä tulevaisuuskuvaa...

Muita kommentteja (Mikä tulevaisuuskuvassa miellytti, mikä ei miellyttänyt?):

- § "Lasten arvo yleisen hyvinvoinnin edistäjänä nähty ja otettu haasteena ympäristön kehittämiseksi ihmisläheisemmäksi."
- § "Sukupolvien lähellä asuminen miellytti."
- § "Ei miellyttänyt: robottien ja muut "keinotekoiset" asiat kotiloissa. Miellytti perheyhteisyys, taouselämän ja pehmeiden arvojen yhteensaattaminen, vuorovaikutuksellisuuden ja hyvinvoinnin korostuminen."
- § "Teknologian hyödyntäminen on varmasti enenemässä määrin erilaisin keinoin ulottuvillamme, mitä pidän miellyttävänä ajatuksena. Sukupolvien lähellä asuminen ja näin tukeminen on epätodennäköistä, kehityksessä tulee tapahtua paljon, jotta palaisimme tuohon suuntaan."
- § "Miellytti: elämän helppous Ei miellyttänyt: epärealistisuus, että kovin helposti saataisiin suurretkin ongelmat ratkaistua eli että se olisi vain tahdosta kiinni."
- § " Miellytti, että listattiin monia periaatteessa tärkeitä asioita terveyden ja lasten kannalta. Ei miellyttänyt: Aikamoinen utopia tämäkin. Missä ovat työttömyys, päihteet ja väkivalta? Mitä olisi tuo "lapsiperheisiin satsaaminen" (muuta kuin ulkoisten olosuhteiden räätälöintiä)? Miten otetaan huomioon, mitä ihmiset oikeasti tuntevat ja haluavat?"
- § "Pitkälle viedyn teknologian käyttö päivittäistoiminnoissa ei miellytä. Perheyhteys miellyttää ja lapsiin panostaminen. Rivien välistä tulee mieleen, että kaupunki on rakennettu varsin täyteen; mitä luontoa voidaan vielä säilyttää v. 2050?"
- § "Matin työnkuva miellyttää. Perheen vapaa-ajan vietto ei miellytä, kovin on ohjelmoitua erityisesti lapsilla."
- § "Hyvää: työ- ja vapaa-ajan positiivinen jousto, kyseenalaista: 10.kerroksinen talo :)"
- § "Hyvin toimeentulevien ja koulutettujen ihmisten tulevaisuuskuva. Kansainvälisen rahoituksen epävarmuus sekä kenen ehdoilla hyvinvointi määritellään ongelmina."
- § "Vaikka 2000-luvun alun kiireinen elämäntyyli kaipaakin muutosta on tässä ehkä menty vähän liian "lomamaiseen" elämäntyyliin."
- § "Positiivisena lapsen näkökulma kaupunkisuunnittelussa."
- § "Uskon moneen asiaan tässä mallissa ja jos tahtotila löytyy, se voisi olla mahdollinen. Malli ei ole ihan yhtä maailmoja syleilevä kuin ensimmäinen. En kuitenkaan usko siihen, että työtahti antaisi mahdollisuuden pohdiskella ja keskittyä näihin hyviin asioihin, koska tässä mallissa ei ollut tekijöinä ulkomaalaisia eikä myöskään järjestöjä mainittu. Työväki vähenee ja kiire varmasti tulee tämän mallin maalailevan pohdiskelun rinnalle."

Tulevaisuuskuva 3

Itsenäisesti selviytyvien toimintakyvyn vahvistaminen – Matti ja Maija vuonna 2050

Matti ja Maija (M&M) on nuori keskituloinen pariskunta. M&M:n sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin seuranta perustuu vuosittaisiin vapaaehtoiisiin "katsastuksiin". Katsastusten välisen ajan M&M huolehtivat aktiivisella itsehoitokonseptilla hyvinvoinnistaan. Itsenäisen toimintakyvyn ylläpitäminen on yhteiskunnassa muoti-ilmiö, jota edelleen aktiivisesti vahvistetaan mm. markkinoinnilla, kasvatuksella ja koulutuksella. Vuonna 2050 kansantalous ja yhteiskunnallinen järjestelmä ovat vakaita eikä yhteiskuntaa uhkaa ekologiset tms. katastrofit. 2000-luvun alun yksilöä ja yksilön tarpeita korostanut ideologia on muuttunut yhteisöllisyyttä arvostavaksi ideologiaksi. Yhteisöllisyys ymmärretään aiemmin vallinnutta käsitystä laaja-alaisemmin.

Itsenäisen toimintakyvyn ylläpitämisessä yksilön oma vastuu on entisestään korostunut. Vuositar-
kastuksissa sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin vajeet pyritään löytämään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tarkastuskeskuksissa hyödynnetään huippuosaamista ja uusimpia teknologisia innovaatioita. Mikäli tarkastuksissa havaitaan vajeita em. asioissa, osoitetaan tarkastukseen tulleelle tarkennettu itsehoito tai hänet lähetetään hyvinvointikeskukseen samaan tarvittavaa hoitoa.

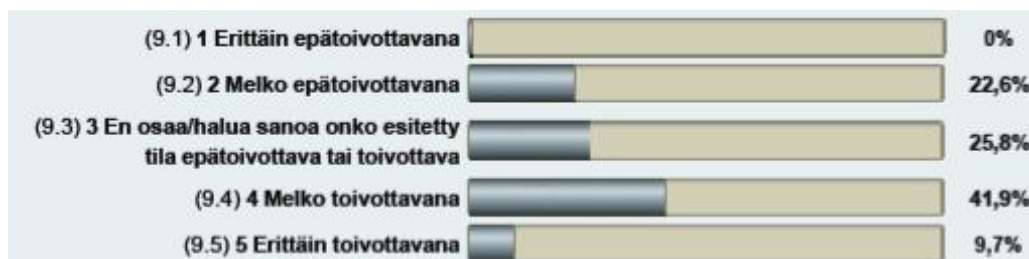
Matti ja Maija voivat elää onnellisesti elämänsä loppuun saakka tietoisina siitä, että yhteiskunnassa on olemassa sosiaalinen omatunto. Turvaverkko huolehtii perushyvinvoinnista esimerkiksi katastrofien kohdatessa.

Tulevaisuuskuvaan 3 liittyviä kyselystä poimittuja kommentteja:

Vastaajat pitivät tämän tulevaisuuskuvan toteutumista...

Vastaajat pitivät tätä tulevaisuuskuva...

Muita kommentteja (Mikä tulevaisuuskuvasa miellytti, mikä ei miellyttänyt?):

- § "Itsenäisten ihmisten ehkäisevästä terveydenhuollosta ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisestä on huolehdittu. Epäselväksi jäi, miten kohdellaan ihmisiä, joilla ei ole voimakasta omaa motivaatiota itsensä hoitamiseen."
- § "Sosiaalinen omatunto ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen miellytti. Lisäksi tarvitaan mahdollisuuksia ennaltaehkäisevään kuntoutukseen, mikä puuttui tästä kuvauksesta."
- § "En usko silloinkaan olevan kaikilla ihmisillä valmiuksia hyvinvoinnin itsehoitokonseptiin, muidenkin arvoja on olemassa. Liiallinen kontrolli korostunee. Yhteiskunnallinen vakavaraisuus ja ekokatastrofit myös mietityttävät."
- § "Hyvinvoinnista huolehtimisen skenaario oli miellyttävä, ekologisen uhan poistumiseen en usko."
- § "Vuonna 2050 muoti-ilmiö? Kylläpä kehitys on hidasta! – Uskon, että tuolloin ihmiset ovat oikeasti itseohjautuvia ja huolehtivat itsestään ilman yhteiskunnan järjestämiä kontrolleja. En pahimmissa painajaisissanikaan kykene uskomaan, että v. 2050 edes turkulaiset tarvitsevat kontrollia elämäänsä! – Tulevaisuuskuva voisi olla kuvaus 2020–2030 -luvulta, jolloin vielä muutosprosessi on meneillään."
- § "Yhteisöllisyys miellyttää, vuosittaiset tarkastukset ja yksilön oman vastuun korostaminen hiukan mietityttää; valvotaanko yksilöitä jopa liikaa?"
- § "Ihmisten omien voimavarojen näkeminen, sosiaalinen omatunto myönteistä. Kuka määrittelee hyvinvoinnin, minkälainen ihmiskuva siinä on taustalla. Mitä tapahtuu niille, jotka eivät syystä tai toisesta pärjää "hyvinvointikeskuksissakaan"."
- § "Miellytti: laaja-alainen yhteisöllisyys ja itsehoito hyvinvoinnin perustana. Ei miellyttänyt: moniammatillisuus, itsekeskeisyys liian korostuvaa"
- § "Miellytti: normaali pariskunta, jokainen huolehtii itsestään, vuosittain on hyvä käydä tarkastuttamassa itsensä, kansantalouden ja yhteiskunnan vakaus, onnellisena elämän loppuun, turvaverkko, ennaltaehkäisy "tarkastuksissa" Ei miellyttänyt: Itsehoitokonsepti... mikähän se on...kuluuko päivä hoitamalla itseä? Itsenäisen toimintakyvyn ylläpitäminen ei saa olla muoti-ilmiö vaan perusasia, tarkastuskeskus ja hyvinvointikeskus... ja mitähän vielä eli missä on tavallinen elämä ja tavallinen ihminen eikä James Bond. Eli vuonna 2050 Turussa arvostetaan ja hyväksytään edelleen vain standardimitat täyttävät ihmiset, muut ohjataan jatkotutkimuksiin ja -hoitoon."
- § "Hyvää ennaltaehkäisevä ote ja jatkava mahdollisuus "katsastuksiin".
- § "Vammaisten asema on kysymysmerkki. Yhteisöllisyys kuulostaa hyvältä."

Tulevaisuuskuva 4

Sosiaalilääkäriin päiväkirja 7.3.2050

Oli lämmin, savusumuinen kevätpäivä kun sosiaalilääkäri MattiMaija siirtyy kotonaan virtuaali-maailmasta todelliseen maailmaan ja aukaisee kylänsä nettiviraston sivuston.

Sivustolta hän etsii kylän luotettuna toimivan kyläpäällikön sivut. Kyläpäällikkö on kyläläisten va-
litsema ja hän nauttii kyläläisten suurta kunnioitusta.

Sosiaalilääkäri MattiMaija selaa kyläpäällikön alueen palvelutarvetta kuvaavat lausunnot ja luo niistä kyseisen päivän palvelusuunnitelman. Samalla hän tarkistaa geenilääkäriin lähettämät diag-
noosit edellisen päivän asiakkaista.

Laajalla koulutuksellisella taustallaan MattiMaija toteaa päivän keskeisimmäksi tehtäväksi kyläläis-
ten ja nettisyrjäytyneiden perustarpeiden tyydyttämisen. MattiMaija harkitsee, miten hän voi pal-
velujensa avulla parhaiten auttaa kyläläisiä ja pelastaa ihmisyyttä sekä lisätä fyysistä läheisyyttä.

Onko kysymys arvomaailman muutoksesta vai auttaako Tosi-TV, pohtii MattiMaija. Geenilääkäri
tosin oli ehdottanut geenimanipulaatiota, mutta olisiko sittenkin muita keinoja...?

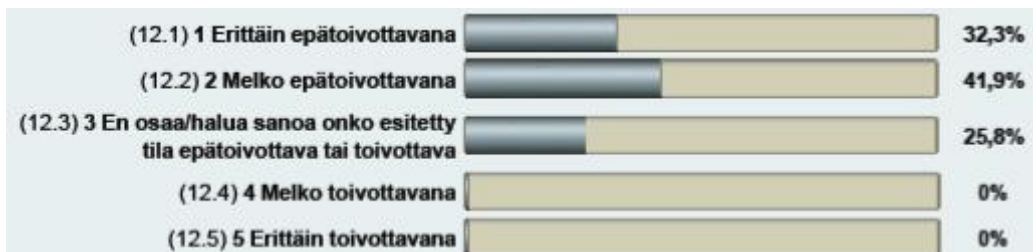
Kykenenkö minä yksin keinovalikoimineni ratkaisemaan esiin tulleet ongelmat? Ei, kyllä ratkaisu
on sosiaalisen yhteisöllisyyden kasvattaminen.

Tulevaisuuskuvaan 4 liittyviä kyselystä poimittuja kommentteja:

Vastaajat pitivät tämän tulevaisuuskuvan toteutumista...

Vastaajat pitivät tätä tulevaisuuskuva...

Muita kommentteja (Mikä tulevaisuuskuvasssa miellytti, mikä ei miellyttänyt?):

§ "Skenaario oli vaikea hahmottaa."

§ "Korostuu liikaa teknologinen kehitys."

- § "Etenkin geenilääkärin osuus tuntui arveluttavalta. Sinänsä sisäkehäpäällikön ja sosiaalilääkärin aktiivinen yhteistyö miellyttää, mutta voisiko toimia??"
- § "Skenaario, että ihmisiltä puuttuisi normaalivuorovaikutteinen yhteys toisiinsa ei ole mitenkään toivottavaa, se on kuitenkin ihmisyyden yksi perusasioista."
- § "Kuten edellä. Teknologiautopia. Hyvää on se, että pitää olla haaveita, huonoa, että liian ruusuinen ja yleisluontoinen, jotta palvelisi toimintojen kehittämistä."
- § "kyläpäällikkö kyllä, sosiaalilääkäri ei miellytä."
- § "Elämän keskittyminen netin kautta tapahtuvaksi ei miellytä."
- § "Sosiaalilääkäri kuulostaa hyvältä, mutta toimenkuva ei."
- § "Hyvää: Yhteisöllisyys ennen geenimanipulaatiota."
- § "Sosiaalisen yhteisöllisyyden kasvattaminen myönteistä. Geenimanipulaatio viittaus erittäin kyseenalainen."
- § "Malli saattaisi toimia pienemmissä yhteisöissä noin teoriassa. Geenimanipulaatio vai yhteisöllisyys – siinäpä mielenkiintoinen kysymyksenasettelu. Mitä kaikkea tulevaisuuden lääkärin pitääkään osata. Toivoisi lääkärikin työn kulkevan kohti holistisuutta."
- § " Miellytti: perustarpeiden tyydyttäminen sanana ei lauseyhteydessä, fyysisen läheisyyden lisääminen Ei miellyttänyt: virtuaalitodellisuus eikä itse asiassa mikään tuossa kappaleessa. Savusumuinen kevätpäivä kertoo hyvin saastuneesta ympäristöstä. Lisäksi on kamalaa, että muutamalla ihmisellä on valta päättää, mitä muille tehdään. Kyseessä on totalitaarinen yhteiskunta."
- § "Ei tieteelle ylivaltaa kehittää liian nopeasti helppoa arkea. kaikki asiat eivät ratkea teknistä taloudellisesti. Aitoa dialogia ja vaikuttamismahdollisuuksia tarvitaan myös 2050 ihmisten välillä."

Tulevaisuuskuva 5

Vuonna 2050 perhe tukee nuorta aikuistumaan

Sosiaali- ja terveystoimi tukee itsenäistymisvaiheessa olevia nuoria (psykososiaalinen tuki ja kuntoutus, valmennuspalvelut, perhevalmennus, asumisen tukeminen). Tavoitteena on, että nuoret pääsevät kiinni normaaliin aikuisuuteen. Asiakkaita ja palveluja tarkastellaan kokonaisvaltaisesti. Korjaavan palvelun tarve vähenee (syrjäytyminen, rakennetyöttömyys, rikollisuus ja päihdeongelmat vähenevät).

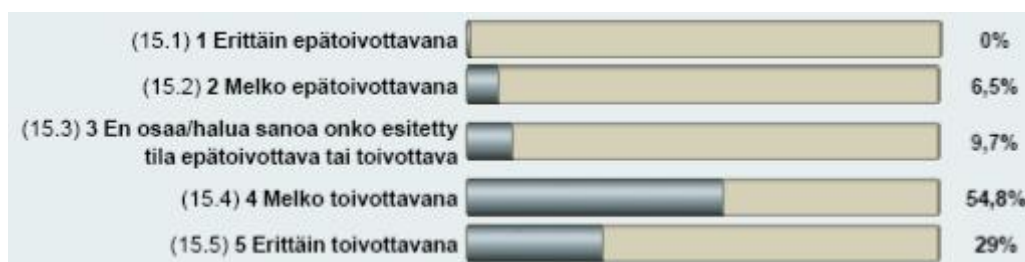
Yhteisöllisyyttä tuetaan uusien menetelmin. Vastuu omasta elämästä ja lähipiiristä korostuu. Monikulttuurisuus ja erilaisuus hyväksytään ja käännetään voimavaraksi. Nuori ja perhe nähdään resurssina ja palvelujen tarjoamisessa lähestymistapa on perhekeskeinen. Palvelujen järjestämisessä korostuu yhteinen tekeminen eri toimijoiden välillä. Suotuisan kehityksen voi estää polarisaatiokehityksen jatkuminen, liiallinen yksilökeskeisyys ja se, että huono-osaisuuden periytymistä ei pystytä katkaisemaan.

Tulevaisuuskuvaan 5 liittyviä kyselystä poimittuja kommentteja:

Vastaajat pitivät tämän tulevaisuuskuvan toteutumista...

Vastaajat pitivät tätä tulevaisuuskuva...

Muita kommentteja (Mikä tulevaisuuskuvasssa miellytti, mikä ei miellyttänyt?):

- § "Tämäkin vaihtoehto korostaa hyvin yhteisöllisyyttä ja lapsista ja nuorista huolehtimista. En osaa löytää huonoa."
- § "Sosiaali- ja terveystoimen painottaminen ei miellyttänyt. Ennaltaehkäisevää ja nuorten itsenäisyyttä tukevia palveluja järjestävät/tulee järjestää kaikkien kunnan hallintokuntien, mutta erityisesti opetus, kulttuuri, liikunta ja nuorisotoimi. Unohtamatta ympäristötoimea."
- § "Kokonaisvaltainen ajattelu miellyttää, samoin kun oikea-aikaisuus, siten ettei korjaavia toimenpiteitä tarvittaisi siinä määrin kun nyt."

- § "Miellytti: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. omavastuu, yhteistyö eri toimijoiden välillä Ei miellyttänyt: käsitys, että monikulttuurisuus yksinkertaisin keinoin kyettäisiin kääntämään pelkääntään voimavaraksi."
- § "Miellytti: Tavoite on keskeinen. Tässä on jo tarpeellista konkretiaa ja realististen uhkakuvien mukaanottoa."
- § "Monikulttuurisuus ja erilaisuus ovat arkipäivää v. 2050! ...entäpä "nuoret pääsevät kiinni normaaliin aikuisuuteen". Haloo! Ei kai 2050 enää sosiaali- ja terveystoimi määrittele sitä, mikä on normaalia! Uskon, että holhous on aikansa elänyt ja sitä ihmetellään vuosituhannen alun tietämättömyytenä. Tämäkin skenaario voisi olla kuvaus 2010–2020 -luvusta ja silloin se on vielä ymmärrettävääkin."
- § "Perhe tukee nuorta aikuistumaan miellyttää, Sosiaali- ja terveystoimien nostaminen tukijärjestelmän keskiöön ei miellytä (Miten koulu, kulttuuri, liikunta jne)."
- § "Hyvää: kokonaisvaltaisuus, yhteisöllisyys, yhteistyö, polarisaation ehkäisy."
- § "Kokonaisvaltaisuus, ei ongelmalähtöisyys, erilaisuuden hyväksyminen sekä yhteistyö myönteistä."
- § "Ehdottomasti paras vaihtoehto; vastuu omasta JA lähipiiristä, erilaisuus nähdään voimavarana, perhe nähdään resurssina, yhteinen tekeminen, korjaavan palvelun tarpeen väheneminen."
- § " Tässä tulevaisuuskuvaus miellytti oikeastaan kaikki. siinä otettiin huomioon myös se, että ihmiset (oletettavasti myös vuonna 2050) tarvitsevat tukea arjessaan. Yhteisöllisyys ja vastuu omasta elämästä ok, samoin monikulttuurisuus ja erilaisuuden hyväksyminen."
- § "Tämä lienee visio joka jo on strategioissa kirjoitettu, joten periaatteessa on sovittu sen tavoittelusta, ja kuvittelisin, että ainakin osin se voi jopa toteutua, paikoin. Vuoteen 2050 on matkaa, mitä muuta ihmiset tekevät kuin saavat kokonaisvaltaista palvelua?"
- § "Yhteisöllisyys miellytti ja osittain myös realismi. Voisi olla hyvä kombinaatio mallin 2 kanssa."

Tulevaisuuskuva 6

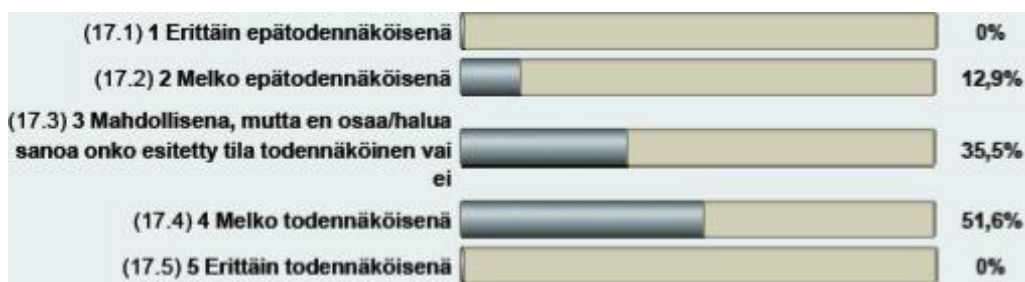
Nuorelle löytyy oikea koulutus ja työ

Sosiaali- ja terveystoimi tarjoaa ohjaus- ja valmennuspalveluja itsenäistymisvaiheessa oleville, koulutukseen ja työelämään suuntautuville nuorille. Erityistä huomiota kiinnitetään nuoriin, joilla on riski pudota koulutuksesta ja työelämästä. Oppimisen ongelmat havaitaan varhain, tunnistetaan ja tarjotaan tarvittava kuntoutus. Koulutuksen ja työelämän siirtymävaiheissa esille tuleviin ongelmiin haetaan ratkaisu sosiaali- ja terveystoimen, oppilaitosten ja työelämän yhteistyöllä. Nuoria ja heidän perheitään tuetaan löytämään ja käyttämään omia vahvuuksia. Keinoina ovat ohjaus ja varhaisen vaiheen tuki sekä tarvittaessa korjaavat toimenpiteet. Tämä ei voi toteutua mikäli ongelmia ei havaita tai niihin ei puututa riittävän ajoissa. Yhteiskunnan polarisaatiokehityksen vahvistuminen voi estää positiivisen muutoksen. Suotuisan muutoksen tuloksena yksilöiden hyvinvointi lisääntyy, yhteiskuntarauha säilyy ja erilaisuus hyväksytään.

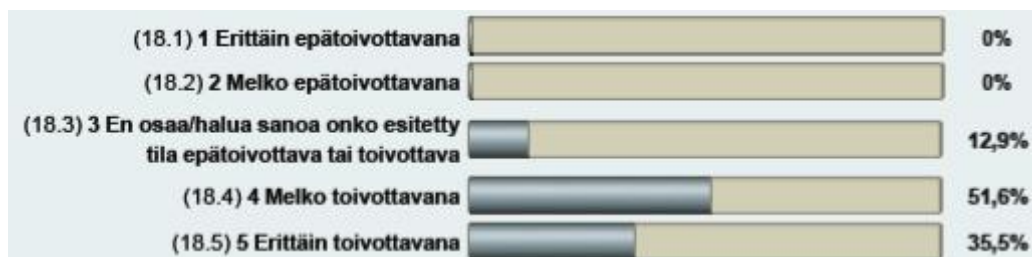
Oppilaitoksilla on tarjota vaihtoehtoja nuorille ja heitä työllistävillä yrityksille. Koulutuksen ja työelämän siirtymävaiheissa havaittuihin ongelmiin tarjotaan tukea. Yhteistyö koulutuksen, työelämän ja muiden palvelujen välillä on toimiva. Kaikkien työtä arvostetaan ja taloudellinen tehokkuus tukee hyvinvointia. Negatiivisten alakulttuurien syntyminen pyritään ehkäisemään.

Tulevaisuuskuvaan 6 liittyviä kyselystä poimittuja kommentteja:

Vastaajat pitivät tämän tulevaisuuskuvan toteutumista...

Vastaajat pitivät tätä tulevaisuuskuva...

Muita kommentteja (Mikä tulevaisuuskuvasa miellytti, mikä ei miellyttänyt?):

- § "Yhteisöllisyys ja nuorista huolehtiminen tässäkin plussaa. Tämä ehkä maanläheisin ja jotenkin lähtee siitä, että aika vähän tapahtuu suuria muutoksia rakenteissa ja tekniikoissa."
- § "Sosiaali- ja terveystoimen painottaminen ei miellyttänyt. Kaikkien hallintokuntien ja yhteisötyökumppanien (seurakunta, järjestöt yms.) tehtäviin kuuluvaa."

- § "Miellyttävä tulevaisuuden näkymä. Se ettei näkymä toteutuisi, mikäli ei asioihin puututa riittävästi varhain luo epätoivoa. Asioita ja toimintatapoja kun pitää pystyä mukauttamaan tarpeisiin, ja toivotonta tapausta ei saisi ollakaan."
- § "Miellytti: panostus nuoriin alusta saakka, työnteon arvostus."
- § "kuvaus sopii 2020-luvulle!"
- § "Tämä on lähinnä tämän päivän todellisuutta, vielä kun oppimisen ongelmiin tarjottaisiin riittävästi oikeanlaista tukea ja riittävästi eri vaihtoehtoja."
- § "Myös tämä oli okei. Erityisen ansiokkaaksi koin tässä yhteiskuntarauhan säilymiseen viittavan ajatuksen."
- § "Näistä asioista puhutaan jo nyt ja halutaan toimia kuvatulla tavalla, mutta resursseista on pulaa."
- § "Miellytti: Ihmiskeskeisyys, realismi Ei miellyttänyt: Tällaista pitäisi olla nyt, mutta ihmisyyden on toissijainen. Kuka ratkaisee, mikä on 'negatiivista' alakulttuurina?"
- § "Tietoa on ja se pitää laittaa käytäntöön. Nuoret ovat tulevaisuus ja he osaavat myös itse, jos vain pääsevät yrittämään ja näyttämään ja heitä kuunnellaan. Tässä tulevaisuuden tekniikat pitäisi ottaa paremmin hyödyksi arjessa, varsinkin kun ne siellä jo ovat muutenkin huvittelukäytössä muttei samassa määrin opiskelu- tai muun hyvinvoinnin osatekijöiden käytössä."

2.3. Yhteenvetoa ja tulkintaa tulevaisuuskuvista

Edellä esiteltyjä tulevaisuuskuvia yhdistelemällä saadaan kuvaus nykyistä suuremmasta, jokseenkin nykyisen Turun seutukunnan käsittävästä kaupungista, jossa on mahdollista elää laadukasta elämää sekä löytää työtä ja toimeentuloa lähes alalla kuin alalla. Kaupungissa on aktiivinen ja positiivinen mutta kiireetön ilmapiiri. Julkiset tilat ovat viihtyisiä ja laadukkaita ja eri väestöryhmien tarpeet on kattavasti otettu kaupunkisuunnittelussa huomioon. Kaupungissa ja sen turvallisissa julkisissa tiloissa ja kulttuurilaitoksissa viihdytään. Sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluverkosto on kustannustehokas ja kaupungin asukkaiden tarpeisiin hyvin vastaava. Tämä taataan järjestelyllä, jossa jokaisella kaupunginosalla on oma hallintoelin ja määrätyn budjetin rajoissa päättänyt valtaa siitä miten oman kaupunginosan asiat järjestetään (myös muissakin kuin sosiaali- ja terveysasioissa). Kaupunkilaisille tarjotaan monenlaisia mahdollisuuksia ottaa itse vastuuta omasta hyvinvoinnistaan tarjoamalla mahdollisuuksia oman asuinalueen viihtyisyyttä parantavaan toimintaan sekä järjestämällä erilaisia terveysneuvonta- ja tarkistuspalveluja. Myös niistä, jotka eivät itse pysty omasta hyvinvoinnistaan huolehtimaan, pidetään huolta. Apua tarvitsevien kotona asumista tuetaan ja laitoshoitoon sijoitetaan ainoastaan potilaita, jotka tarvitsevat jatkuvaa huolenpitoa. Kaupunkilaisia kasvatetaan aktiivisiksi toimijoiksi lähiympäristössään jo pienestä saakka. Vahvistunut osallistuminen ja omaan lähiympäristöön kohdistuvien vaikutusmahdollisuuksien tunnistaminen ovat kasvattaneet yhteisöllisyyttä ja lisänneet asukkaiden kotikaupungissaan kokemaa turvallisuutta.

Kyselyllä kerätyissä tulevaisuuskuvien kommentteissa hyvän tulevaisuuden elementteinä useimmin mainittiin yhteisöllisyyden vahvistaminen, vahvistunut sosiaalinen omatunto, ongelmien ennaltaehkäisy, nuorten tukeminen elämän murroskohdissa sekä laaja hyvinvointikäsitys. Liiallista kansa-

laisten kontrollointia ja holhoamista kaihdettiin, samoin liiallista teknologian hyväksikäyttöä ihmiskontaktien kustannuksella.

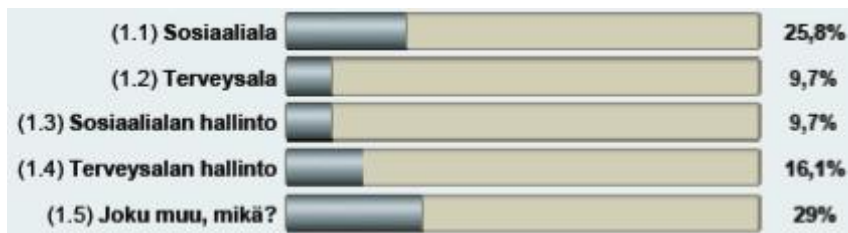
Kommenteissa monia tulevaisuuskuvia pidettiin toivottavina mutta niiden toteutuminen nähtiin epätodennäköisinä. Kommenttien perusteella voi tämän epäuskon keskeisimmäksi syyksi nähdä sen, että tulevaisuuskuvissa oli jätetty huomioimatta mahdolliset negatiiviset kehityskulut sekä sosiaali- ja terveystoimen puutteelliset resurssit. Kritiikin mukaan laadituissa tulevaisuuskuvissa tulevaisuus nähtiin liian ongelmattomana paikkana. Tämä kritiikki on ymmärrettävää, mutta kuvien positiivisuus ei ollut sattumaa. Verstaissa laadituissa tulevaisuuskuvissa pyrittiin nimenomaan hahmottelemaan pääosin positiivisia asioita ja miettimään tapoja joilla näitä positiivisia asioita rakennetaan. Tulevaisuuskuvat liittyvät realismiin myöhemmin arkipäivän toiminnassa, strategioiden ja toimenpidesuunnitelmien laatimisessa, kun kaukana tulevaisuudessa hämöttäviä toivottuja tulevaisuustiloja peilataan suhteessa nykypäivään ja kirkkaana näkyvään lähitulevaisuuteen. Tällöin havaitaan joukko tavoitekuvan toteutumista hankaloittavia tekijöitä ja näiden tekijöiden muuttaminen siten, että toivottavaan tulevaisuuteen johtavalle polulle päästään, on osaltaan sitä, mihin sosiaali- ja terveystoimien resursseja tulisi suunnata. Mahdolliset rajoitteet tulevat kuvaan vasta siinä vaiheessa kun pohditaan pystytäänkö palveluja toteuttamaan. Mahdollisista rajoitteista huolimatta tavoitteena on kuitenkin oltava paras kuviteltavissa oleva tulevaisuus.

Jos hankkeeseen osoitetut resurssit olisivat olleet suuremmat, olisi ollut mielenkiintoista selvittää tarkemmin miksi katsotaan, että toivottavaan tulevaisuuteen ei päästä. Mitkä rajoitteet aiheuttavat sen, että parasta toivottavissa olevaa tulevaisuutta ei voida saavuttaa? Entä millaiseen hyvinvoinnin tasoon tulevaisuudessa olisi syytä olla tyytyväinen? Resurssipulan ohella on taatusti koko joukko muitakin merkittäviä tekijöitä, mutta nämä kysymykset jäävät muiden tutkimus- ja selvityshankkeiden vastattavaksi.

3. KYSELY

Edellisessä luvussa esiteltiin jo syksyllä 2008 verkkokyselynä toteutetun kyselyn tuottamia kommentteja ja tulevaisuuskuviin. Tässä luvussa esitellään muu kyselyn tuottama materiaali. Kyselyn tavoitteena oli kerätä kommentteja keväällä järjestetyn tulevaisuusverstaan tuotoksista laajemmalla joukolla kuin verstaaseen pystyttiin kutsumaan. Kysely suunnattiin Turun kaupungin SoTe-tieto -hankkeen väen määrittelemälle asiantuntijajoukolle. Tämä joukko koostui 126:sta sosiaali- ja terveysalaa tuntevasta henkilöstä eri puolilla Suomea. Kyselyn kohderyhmästä kyselyyn vastasi ainakin osittain 60 henkilöä. Koko kyselyn täytti 31 henkilöä. Vastanneiden pääosa edusti sosiaali- ja terveysalan hallintoa tai sosiaalialaa, joten kyselyn vastauksissa merkittävimmin esille nousseet asiat painottuvat paljolti näihin aloihin liittyviin seikkoihin.

Kaikkiin kysymyksiin vastanneiden vastausjakauma on nähtävillä alla olevassa kuvassa. Kysymykseen ”joku muu, mikä?” vastanneet edustivat useimmin sosiaali- ja terveysalan hallintoa, alalla toimivaa järjestöä (3. sektori) tai alan tutkimusta.

3.1. Tärkeimmät arvioidut palvelutarpeet vuonna 2020

Vastaajien arvioiden mukaan Turun sosiaali- ja terveyspalvelujen eri asiakasryhmien palvelutarpeet eivät tule seuraavan reilun kymmenen vuoden kuluessa nykyhetken tilanteesta kovinkaan merkittävästi muuttamaan. Sosiaali- ja terveystoimen tärkeimmät lisäpanostukset tulevat vastaajien näkemyksen mukaan vuosien 2009 ja 2020 välillä keskittymään kasvavan vanhusväestön hoitamiseen. Seuraavaksi tärkeimpinä panostuskohteina vastaajat näkivät järjestyksessä lapset (sisältäen perhetyön), aikuiset, nuoret aikuiset ja maahanmuuttajat. Palvelumuodoissa suurimpia panostuksia toivottiin avopalveluihin, ennaltaehkäisevään työhön sekä laitos- ja omaishoidon kehittämiseen. Yleisesti peräänkuulutettiin nykyistä laajempaa kokonaisnäkemystä, asiakkaan toiveet ja tarpeet parhaiten yhdistävän palvelukokonaisuuden tarjoamista sekä sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön jaksamisen huolehtimisesta.

Seuraavalla sivulla on asiakasryhmittäin vastaajien näkemyksiä tärkeimmistä palvelutarpeista, joihin resursseja tulisi lähitulevaisuudessa suunnata.

Lapset

- § neuvolatoiminta, erityisesti ennaltaehkäisyn ja perhetyön näkökulmasta
- § virikkeellinen ja aktivoiva vapaa-ajan toiminta
- § sosiaali- ja terveystoimen yhteistyön kehittäminen koulujen kanssa, opintohuoltopalvelut
- § päivähoito
- § lasten psykiatrisen huollon palvelut
- § varhaiskuntoutus
- § lasten ylipainon ehkäisy ja hoito
- § hammashoito

Nuoret aikuiset

- § syrjäytymisen ehkäiseminen
- § mielenterveyspalvelut
- § terveyspalvelut
- § laadukas perusopetus
- § harrastuspaikat ja -mahdollisuudet
- § työllistymis- ja asuinmahdollisuuksien kehittäminen

Aikuiset

- § ylipainon ehkäisy
- § päihdetyö
- § työssä jaksaminen, perheen jaksamisen tukeminen
- § työkykyä ja työhyvinvointia ylläpitävät rakenteet
- § mielenterveyspalvelujen saatavuus ja saavutettavuus
- § tehokas tuki elämäntapamuutoksiin (alkoholi, tupakka, ravitsemus, liikunta)
- § kodinhoitopalvelut, mahdollisuus järjestää aikaa lapsille, perhekeskeisyyden vahvistaminen

Vanhukset

- § ylipainon tuomat monimuotoiset fyysiset ongelmat
- § yksinäisyys
- § kotona asumisen tukeminen
- § omaishoidontuen laajentaminen
- § sosiaalinen isännöinti
- § aktiiviseen elämään kannustaminen
- § vanhusneuvola
- § palveluliikenne
- § palvelutalot

3.2. Sosiaali- ja terveysalan hoitotyötä palvelevat teknologiasovellukset lähitulevaisuudessa (vuoteen 2020 mennessä)

Tulevaisuuskuvien kommentoinnin yhteydessä esiin tulleet näkemykset teknologian hyödyntämisestä sosiaali- ja terveystoimessa osoittivat vastaajien suhtautuvan teknologian kasvavaan rooliin ja erityisesti tällaisen kehityksen toivottavuuteen vähintäänkin epäilevästi. Tästä huolimatta on oletettavaa, että tavalla tai toisella teknologia ja uudet sovellukset tulevat jatkossakin merkittävästi vaikuttamaan siihen miltä sosiaali- ja terveysala tulevaisuudessa näyttää. Kyselyssä tiedusteltiin minkä teknologiasovellusten vastaajat uskovat merkittävimmin vaikuttamaan sosiaali- ja terveysalan käytäntöihin tulevaisuudessa.

Alla suosituimmuusjärjestyksessä viisi todennäköisimpänä pidettyä sovellusta, jotka tulevat vaikuttamaan miten sosiaali- ja terveysalalla tulevaisuudessa asioita hoidetaan.

- 1) Sähköiset hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmat
- 2) Etäkonsultaatioon perustuvat palvelut
- 3) Sähköiset potilaskertomukset
- 4) Älykorttipalvelut (esim. tunnistautuminen verkossa tai apteekissa)
- 5) Kotisairaala

Sähköisten hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmien käyttöönoton myötä on mahdollista parantaa sosiaali- ja terveystoimen eri yksiköiden välistä tiedonkulkua ja entistä paremmin suunnitella kuntalaisten kokonaisyhyvinvointia palvelevia kokonaisuuksia. Niihin voidaan myös liittää verkossa toimivia komponentteja, joiden avulla kuntalaiset voivat saada monenlaista hyvinvoinnin kehittymistä tukevaa tietoa ja seurata oman hyvinvointinsa kehittymistä.

Etäkonsultaatioon perustuvat palvelut tulevat tuskin, ainakaan lyhyellä aikavälillä, olemaan Turussa kovin suuressa roolissa. Turussa on melko hyvin osaamista ja palveluntarjontaa sekä sosiaali- että terveysalalla ja matkat näitä palveluita tarjoaviin yksikköihin ovat kaupungin sisällä melko lyhyet. Pidemmällä aikavälillä etäkonsultaatio voi toki kasvaa. Jos sosiaali- ja terveyshuollon alalla seurataan monien muiden toimialojen kehitystä, tullaan myös tällä sektorilla toimintoja keskittämään entistä harvempiin yksiköihin. Tämän kehityskulun toteutuessa erilaiset sosiaali- ja terveysalan etäkonsultaatiopalvelut tulevat osaksi arkipäivää. Keskittämisen voi olettaa alkavan harvinaisemmista (mutta kalliista) ja toisaalta yksinkertaisimmista (helposti vakioitavista) palveluista. Signaaleja siitä mihin suuntaan kehitys terveysalalla saattaa kulkea voi etsiä terveydenhuoltoalan yksityisten yritysten toiminnasta. Sosiaalialalla etäkonsultaation mahdollisuudet eivät liene yhtä suuria kuin terveydenhuollossa.

Mahdollisen lisääntyvän etäkonsultaation ei tarvitse välttämättä tarkoittaa, että palvelut siirtyvät pois turkulaisten ulottuvilta. Onhan mahdollista, että Suomen ja kenties ulkomaidenkin sosiaali- ja terveysalojen toimijat hankkivat tulevaisuudessa asukkaidensa tarvitsemia palveluja Turusta ostopalveluna ja nämä tuotetaan sähköisin viestintävälinein mihin päin maailmaa tahansa.

Sähköiset potilaskertomukset tulevat parantamaan terveydenhuollon eri yksiköiden välistä tiedonkulkua ja parantavat potilasturvallisuutta tuomalla kaiken eri toimenpiteiden kannalta oleellisen tiedon hoidosta päättävän nähtäväksi. Sähköisten kertomusten avulla saatetaan myös saada kustannussäästöjä kun arkistointi ja papereiden siirtely jää pois. Ongelmina sähköisten kertomusten käyttöönotto-

vaiheessa voivat olla kahden järjestelmän yhtäaikaisen ylläpidon rasitukset sekä mahdolliset eri yksiköiden erilaisesta konekannasta ja ohjelmistoista aiheutuvat yhteensopivuusongelmat.

Kysymyksen avoimissa vastauksissa mainittiin myös muutama kiinnostava sovellus. Niitä alla:

- § Tietokonepelien tapaan toteutetut suunniteltua kunto-ohjelmaa tukevat kuntoiluvälineet yli-painoisille lapsille.
- § Erilaisten terveyttä (tai sairautta) mittaavien sensorien yleistyminen ja muuttuminen huomaa-mattomiksi. Esim. lääkkeissä voi olla anturi, joka arvioi lääkkeen tarvittavaa pitoisuutta veren-kierrossa ja vapauttaa lääkeaineita tarpeen mukaan. WC-pöntössä tai vaatteissa voi olla virt-saa, hikeä, ruumiinlämpöä tai sydämen sykettä analyysoivia mittalaitteita, jotka seuraavat ter-veyden tilaa.
- § Ravinto- tai liikuntaneuvojat kännykässä. Kun lähes kaikissa teollisesti valmistetuissa ruoka-aineiksissa ja eineksissä on sisäänrakennettuna rfid-tunnisteet tai muunlaiset laitteet, jotka pys-tyvät välittämään tuotteeseen liittyvää tietoa, voivat tuotteet kaupassa välittää kuluttajalle esim. kännykkään ladatun sovelluksen kautta tietoa tuotteiden ravintoarvoista ja vaikutuksista ter-veyteen.

3.3. Sosiaali- ja terveysalan suunnittelua ja toiminnanohjausta palve-levat toimet tai sovellukset lähitulevaisuudessa (vuoteen 2020 mennessä)

Kyselyssä tiedusteltiin tulevaisuuden näkymiä myös sosiaali- ja terveysalan suunnittelun ja toimin-nanohjauksen kannalta. Sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan tietokantasovelluksia, jotka takaavat sen, että sosiaali- ja terveystoimen resursoinnista päättävillä on riittävät, oikeat ja ajankohtaiset (tai mielellään tulevaa ennakoivat) tiedot tehtävien päätösten pohjaksi. Kyselyssä esitetty kysymys kuului: "millaiset parannukset sosiaali- ja terveysalan seurantatiedon välittämisessä ja hallinnassa olisivat tarpeellisimpia Turussa vuoteen 2020 mennessä?"

Alla suosituimmuusjärjestyksessä viisi eniten ääniä saanutta parannusta:

- 1) Koko kaupunkia kuvaava "tilannekuva", jonka tuottamiseen osallistuvat keskeisimmät kaupun-gissa toimivat sosiaali- ja terveysalan sekä näitä lähellä olevien alojen toimijat
- 2) Yhteismitallinen tilastointi sosiaali- ja terveystoimien palvelujen käyttäjistä kaupungin sisällä
- 3) Kuntalaisia osallistavat tapahtumat ja sähköiset yhteydenottokanavat, joilla voidaan välittää tie-toa tarpeista sosiaali- ja terveystoimien palvelujen suunnittelijoille
- 4) Yhteismitallinen tilastointi sosiaali- ja terveystoimien palvelujen käyttäjistä valtakunnallisesti
- 5) Käyttöön otettujen kansalaisten kuntokatsastusten koontitiedot sosiaali- ja terveystoimien palvelujen suunnittelijoille

Tietoa, josta tilannekuva voidaan koostaa, voidaan kerätä vaikkapa sähköisistä potilaskerto-muksista, tulevaisuuskuviissa esiteltyjen kuntokatsastusten yhteydessä tai osana sähköisiä hoito-, palve-lu- ja kuntoutussuunnitelmia. Yksityisyyden suoja koskeva lainsäädäntö on otettava tässä luonnollises-ti huomioon. Tilannekuva toimisi kaupungin sosiaali- ja terveystoimien palvelujen suunnittelun apuvälineenä

osoittamalla missä päin kaupunkia olisi erityistä tarvetta erilaisille palveluille. Tilannekuvassa voisi olla sisäänrakennettuna myös ennakoiva tilannekuva, jossa määritelyjen indikaattorien avulla tarkkailtaisiin mahdollisesti toteutuvaa tilaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen näkökulmasta (Tilannekuvan mahdollista rakennetta ja olemusta pohditaan raportissa vielä luvussa 4.3.).

Kokonaiskuva eri sosiaali- ja terveyspalvelujen suunnittelussa ja toiminnanohjauksessa muodostuu eri toimijoiden tuottamia tilastotietoja yhdistelemällä. Jos tilastointi ei ole yhteismitallista, ei luotettavaa kokonaiskuvaa saada muodostettua. Erityisesti vaatimus tilastoinnin yhteismitallisuudesta koskee luokittelunimikkeitä, joiden alle tiedot kirjataan. Suotavaa olisi myös, että nimikkeet ja jaottelut olisivat samoja valtakunnallisen tilastoinnin ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden kuntien tilastoinnin kanssa. Tällöin täsmällisen vertailutiedon tuottaminen Turun tilanteesta suhteessa muuhun maahan olisi mahdollista.

Kuntalaisia osallistavissa tapahtumissa kaupungin asukkaat voisivat tuoda päättäjien tietoon ehdotuksia siitä, miten hyvinvointia kaupungissa voisi parantaa. Tätä jossain määrin harjoitetaan jo muutaman vuoden ajan Turun eri kaupunginosissa järjestetyissä Aukkaan Ääni - tilaisuuksissa, mutta tätä tukemaan voisi luoda kuntalaisten ja sosiaali- ja terveyspalvelujen suunnittelijoiden välistä tiedonvälitystä palvelevan verkkopohjaisen sovelluksen. Kaikkein kiireellisimpien sosiaalipalvelujen tarpeen arvioinnissa tällaiset kuntalaisia osallistavat kanavat eivät liene kovin merkityksellisiä. Kysymykseen tulevat kenties lähinnä ennalta ehkäisevän sosiaali- ja terveystyön kohteita (harrastuspaikat, kerhotoiminta, ym.) koskevien ajatusten saaminen kaupungin viranomaisten tietoon.

3.4. Kommentteja muutamiin tulevaisuusverstaiden materiaalista nostettuihin väitteisiin

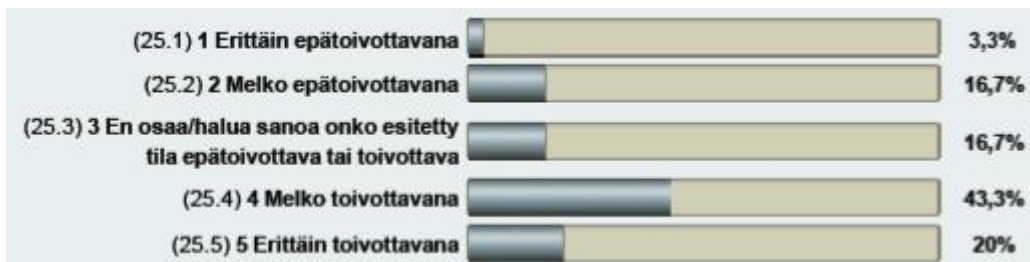
Maaliskuussa 2008 järjestetyssä tulevaisuusverstaassa tuli esille useita kiinnostavia seikkoja, jotka eivät kuitenkaan päässeet esille verstaapäivän lopputuloksina tuotetuissa tulevaisuuskuviissa. Seuraavassa esitellään muutamia tällaisia tulevaisuusverstaan keskusteluista nostettuja asioita, jotka kyselyä varten muokattiin väitteen muotoon. Kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin näiden väitteiden todennäköisyyttä ja toivottavuutta. Tulevaisuuskuviissa tarkasteltiin tulevaisuutta vuonna 2050.

Väite 1: Vuoteen 2050 mennessä valtion kuntaliitoksiin kannustava ohjauspolitiikka on johtanut siihen, että Turku käsittää jokseenkin nykyisen Turun seutukunnan. Suurkunnassa on suhteellisen itsenäisiä kaupunginosia tai kyliä, joilla on omat identiteetit, omat sosiaali- ja terveyspalvelujen yksiköt, koulut, kaupat ym. alueellista yhteisöllisyyttä tukevia rakenteita.

Vastaajat pitivät väitteen toteutumista...

Vastaajat näkivät väitteen toteutumisen...

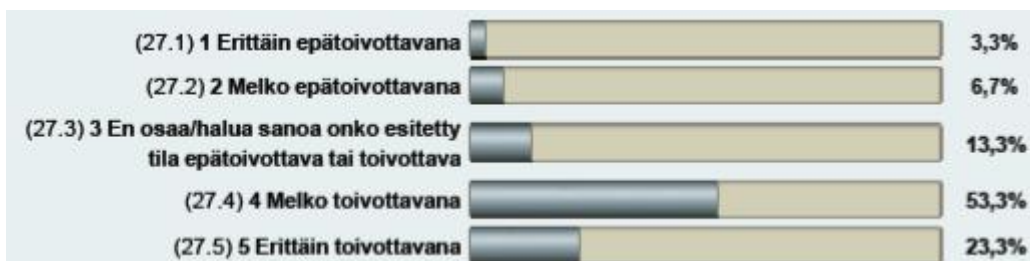

Väite 2: Vuonna 2050 ennaltaehkäisevät ja yksinkertaiset sosiaali- ja terveysalan palvelut kuntalaisille järjestetään pääosin alueellisten toimintayksiköiden toimesta (ks. edellinen väite)

Vastaajat pitivät väitteen toteutumista...

Vastaajat näkivät väitteen toteutumisen...

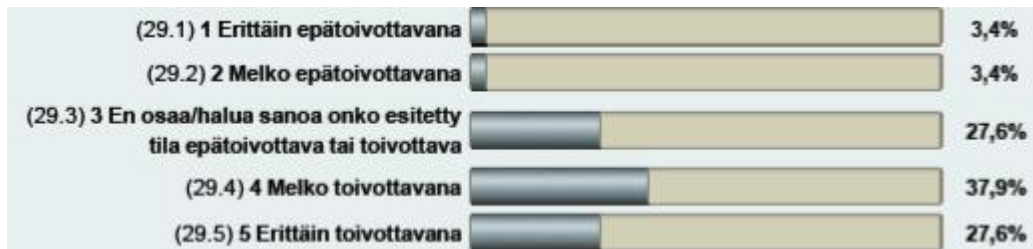

Väite 3: Vuonna 2050 kaupunkilaisia palvelee lukuisia sosiaalilääkäreitä (= yleislääketiede + sosiaalinen työ), joiden koulutus aloitettiin Turun Yliopistossa 2010-luvulla. Koulutuksessa panostetaan sosiaali- ja terveysongelmien tunnistamisen lisäksi ongelmia ennalta ehkäisevään työhön

Vastaajat pitivät väitteen toteutumista...

Vastaajat näkivät väitteen toteutumisen...

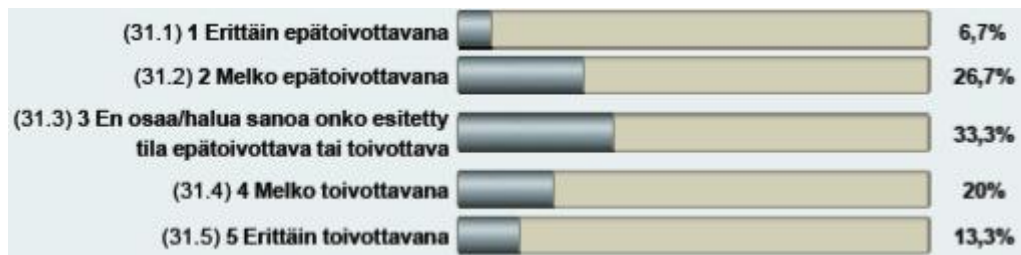

Väite 4: Vuonna 2050 säännölliset kunto- ja elämäntapakatsastukset ovat pakollisia kaikille täysi-ikäisille turkulaisille. Katsastusten tulosten perusteella katsastaja (=sosiaalilääkäri) voi määrätä liikuntaa tai ruokavalion muutosta. Huonokuntoiset kutsuttaisiin uusintakatsastuksiin, joissa määräyksiä noudattaneita voitaisiin palkita joillain etuuksilla (vapaalippuja uimahalliin, museoihin tms.).

Vastaajat pitivät väitteen toteutumista...

Vastaajat näkivät väitteen toteutumisen...

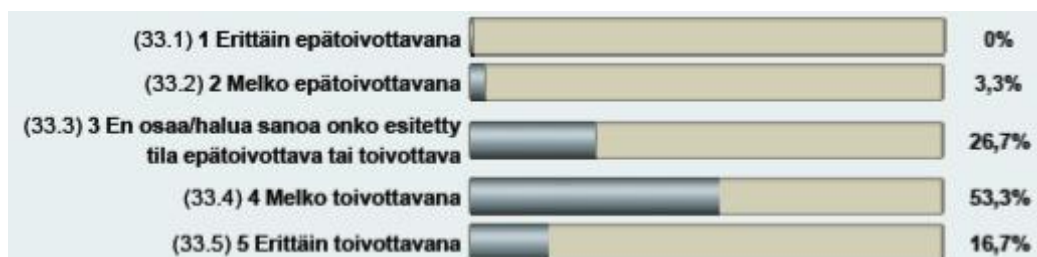

Väite 5: Vuonna 2050 kaikille työkykyisille ja -haluisille täysi-ikäisille henkilöille, joille ei muuttamassa kuukaudessa löydy koulutusta vastaavaa työtä järjestetään mielekästä tekemistä. Tämä työ on henkilön olemassaolevaa osaamista hyödyntävää ja toteutetaan henkilön omalla asuinalueella siten, että henkilö saa tehdä omaa lähiympäristöä ja yhteisöä hyödyntävää työtä. Toimintaa koordinoidaan kaupunginosakeskuksista (ks. ensimmäinen väite).

Vastaajat pitivät väitteen toteutumista...

Vastaajat näkivät väitteen toteutumisen...

4. MUITA HUOMIOITAVIA SEIKKOJA LIITTYEN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TULEVAISUUTEEN

Tämän luvun tavoitteena on täydentää Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tulevaisuustyön tuloksia sekä esitellä hankkeen aikana kerättyä aineistoa siltä osin kun sitä ei edellisissä luvuissa käsitelty. Luvun rakenne ja alaluvuissa käsitellyt asiat noudattavat hankkeen yhteydessä eniten mainintoja keränneitä aiheita. Täten tulos ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon kaikki osa-alueet systemaattisesti läpikäyvä esitys koko kentän mahdollisesta tai toivottavasta tulevaisuudesta vaan katsaus sellaisiin aiheisiin, jotka tämän hankkeen yhteydessä kuultua asiantuntijoukkoa puhuttivat vuoden 2008 aikana.

Tehtyjen tulevaisuuskuvien ja -pohdintojen syventämiseksi Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tulevaisuustyön kuluessa kerättyä materiaalia on tätä lukua varten täydennetty muutamien muiden sosiaali- ja terveysalaan liittyvien tulevaisuuskatsauksien aineistoilla. Tärkeimmät tässä luvussa käytetyt täydentävät lähdeaineistot ovat peräisin Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta toteuttamasta sosiaali- ja terveysalan ennakoitihankkeesta sekä Varsinais-Suomen TE -keskuksen johdolla toteutetusta Salon seudun sosiaali- ja terveysalan tulevaisuusselvityksestä. Lisätietoa näistä hankkeista on saatavissa Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen verkkosivuilta www.tse.fi/tutu.

4.1. Palvelutarpeisiin ja palvelujen tuottamiseen tulevaisuudessa vaikuttavia tekijöitä

Nyt toteutetun tulevaisuushankkeen yhteydessä esille tulleita tulevaisuuden palvelutarpeita on listattu luvussa 3.1. Tunnistettujen tarpeiden lisäksi on olemassa joitakin sosiaali- ja terveysalan tulevaisuuden palvelutarpeisiin ja niiden palvelujen toteuttamisen edellytyksiin vaikuttavia mahdollisia tekijöitä, jotka eivät tämän hankkeen yhteydessä juurikaan tulleet esille, mutta joilla saattaa olla merkitystä sosiaali- ja terveysalan tulevaisuuteen. Seuraavat alaluvut käsittelevät tällaisia muissa Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen toteuttamissa hankkeissa esille tulleita sosiaali- ja terveysalan tulevaisuuteen liittyviä haasteita terveysalan, sosiaalialan ja hallinnon näkökulmista.

Terveysala

Tulevaisuudessa asiakkaiden odotukset tarjottavan hoidon laadusta ja laajuudesta kasvavat. Tähän vaikuttavat osaltaan käsitykset vauraimman väestönosan omalla rahallaan maksamansa yksityisen hoidon tasosta sekä television sairaalasarjojen ja terveysaiheisten nettisivujen ja keskustelupalstojen antamat esimerkit siitä millainen hoito voi jossain olla mahdollista. Kun odotukset ja todellisuus eivät kohtaa saattaa potilas kokea saavansa heikkolaatuista palvelua vaikka tilanne ei todellisuudessa näin olisikaan. Potilaiden lisääntynyt informaation (tai disinformaation) saanti Internetistä ja muista medioista saattaa tulevaisuudessa johtaa tilanteisiin, joissa potilaat vaativat arkipäiväiseen vaivaan monimutkaisia tutki-

muksia tai toivovat lääkärin toimivan ainoastaan itse tehtyyn nettidiagnoosiin sopivan hoitomääräyksen tai lääkereseptin allekirjoittajana. Tällaisten tilanteiden lisääntyminen asettaa vaatimuksia hoitohenkilökunnalle. Yhtäältä pitää olla valmis kärsivällisesti kuuntelemaan ja pohtimaan asiakkaiden ja heidän omaistensa näkemyksiä, toisaalta voitava viime kädessä luottaa omaan asiantuntemukseen. Jotta hoitohenkilökunta pystyy vastaamaan tähän haasteeseen, tulee heidän ainakin pintapuolisesti olla tietoisia mitä Internetin terveysaiheilla keskustelupalstoilla ja alaa sivuavassa viihteessä kulloinkin on meneillään. Tällöin terveysalan ammattilaisilla säilyy kaikissa tilanteissa valmius vakuuttaa potilas saamansa diagnoosin ja hoidon oikeellisuudesta.

Eräs mahdollisesti merkittävä tulevaisuutta koskeva haaste on muutos siinä miten ihmiset ymmärtävät sairauden ja terveyden. Tulevaisuudessa ihmiset saattavat kokevat pienet kiputilat, kolhut tai epämukavuudet nykyistä herkemmin sairaustiloiksi, jotka lääkärin tulee hoitaa pois. Jos näin käy, lisääntyy terveyspalvelujen kysyntä vaikka sairastuvuudessa ei muutosta tapahtuisikaan. Hoitopaikkojen ja hoidon tarvetta suomalaisissa sairaaloissa voi tulevaisuudessa kasvattaa myös kroonikkopotilaiden määrän lisääntyminen. Parantuneen terveysteknologian ja sairauksien tutkimustyön tuottaman ymmärryksen ja osaamisen lisääntymisen myötä kyetään tulevaisuudessa pitämään hengissä potilaita, jotka aiemmin olisivat kuolleet.

Tulevaisuudessa suomalaisten pidentyvä elinikä kasvattanee syöpäsairauksien yleisyyttä. Toisaalta syöpähoidoissa tapahtuva kehitys saattaa vähentää sairauksien yleistymisestä aiheutuvaa rasitetta. Terveisiin elämäntapoihin kannustavien toimen ohella ajoissa tapahtuvat yleisimpien syöpätyyppien riskiryhmiin painottuvat seulonnat ovat yksi mahdollinen osaratkaisu jolla tähän kehityskulkuun vastataan. Näillä näkymin terveydenhuollon asiakkaina tulee tulevaisuudessa olemaan myös entistä enemmän ylipainosta aiheutuvista sairauksista kärsiviä potilaita. Liikalihavuus altistaa useille taudeille, joista sydän- ja verisuonitauteja on jo totuttu hoitamaan. Lisääntyvinä sairauslajeina tulevaisuudessa ovat diabetes sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet. Tulevaisuudessa hoitolaitoksissa hoidossa olevien erittäin ylipainoisten potilaiden määrän mahdollinen kasvu tulee huomioida myös kalusteita ja henkilökunnan käytössä olevien apuvälineidenhankintaa suunniteltaessa.

Sosiaaliala

Sosiaalialan keskeisimpiä tulevaisuuden palvelutarpeita on tässä raportissa käsitelty aiemmin luvussa 3.1. Sosiaalialan mahdollisiin tulevaisuuden palvelutarpeisiin vaikuttavina seikkoina, jotka nyt kerättyyn aineistoon verrattuna ovat nousseet muissa Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen keräämissä aineistoissa vahvemmin esille, mainittakoon periytyvään syrjäytymiskehitykseen sekä maahanmuuttajiin liittyvät haasteet.

Maahanmuuttajien osalta haasteet liittyvät Turun talousalueella ja myös valtakunnallisesti havaittuun maahanmuuttajien suhteellisen suureen keskittymiseen Turkuun. Muuta maata suhteellisesti suurempi maahanmuuttajien osuus tulee huomioida sosiaalialan henkilöstön osaamisvaatimuksia pohdittaessa. Myös suhteellisen suuresta maahanmuuttajien määrästä aiheutuva monia muita suomalaisia kaupunkeja suurempi taloudellinen rasite tulee huomioida sosiaalipalvelujen rahoituksen mitoituksessa. Erityisenä haasteena kaupungin sisällä on maahanmuuttajien keskittyminen tietyille asuinalueille.

Yhtenä sosiaalialaan liittyvänä uhkana on sellaisten ihmisten, jotka ovat menettäneet täysin yhteyden ympäröivään yhteiskuntaan, määrän kasvu. Tällaiset henkilöt ovat tietämättömiä ja välinpitämättömiä tarjolla olevista sosiaali- ja terveyspalveluista. Näiden ihmisten, jotka kaikkein eniten ovat

palvelujen tarpeessa, tunnistaminen ja tavoittaminen on suuri haaste. Pahasti syrjäytyneiden löytämisen osalta apua voisi saada eri rekistereissä olevia tietoja yhdistelemällä. Tässä esteenä voi olla pääsy erilaisiin rekistereihin ja lain asettamat rajoitteet hyväksikäyttää yhdistelemällä saatua tietoa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Yhtenä ratkaisuna tänä voisi kultakin sosiaali- ja terveyspalveluissa asioivalta henkilöltä pyytää häntä koskevan rekisteritiedon käyttösuostumuksen. Näin sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset voisivat jatkossa täysimääräisesti hyväksikäyttää eri toimijoiden keräämää tietoa yhdistelemällä sitä mahdollisen palvelutarpeen tunnistamiseksi.

Hallinto

Sosiaali- ja terveysalan rahoitusasema tulee tuskin tulevaisuudessakaan merkittävästi nykyisestä paranemaan. Täten haasteet sosiaali- ja terveydenhuollon prosessien sujuvuuden ja taloudellisuuden takaamiseksi kasvavat, etenkin kun väestön ikääntymisen myötä palvelutarve tulee tulevaisuudessa kasvamaan. Tärkeä tekijä tehokkuuden ja taloudellisuuden takaamisessa on varmistaa, että sosiaali- ja terveysalan resurssit on oikein mitoitettu ja kohdistettu.

Vaatimukset eri kululajien seurannasta tullevat kiristymään. Näin ollen jokaisen suurien kustannuksia aiheuttavan toimen tarpeellisuus ja laajuus tulee tarkan pohdiskelun kohteeksi. Nykyisin merkittävistä kustannuseristä eniten kasvupainetta tulevaisuudessa on todennäköisesti lääkekustannuksissa ja sekä terveydenhuollossa käytettävän teknologian kustannuksissa. Lääkekustannusten osalta on yhteistyössä valtiohallan, terveydenhuollon hoitohenkilöstön (ja mahdollisesti myös lääkealan yritysten) kanssa pohdittava keinoja vähentää lääkkeitä aiheutuvaa kustannusrasitusta. Terveydenhuollon erikoislaitteiston määrän lisääntymisen ja kallistumisen toteutuessa hoitolaitosten tulee entistä tehokkaammin pohtia kalliimpien ja harvemmin tarvittavien laitteiden nykyistä laajempaa yhteiskäyttöä ja -omistusta tai sellaisten palvelujen, joissa kalliiden laitteiden käyttö on oleellista, ostamista ulkopuolisilta toimijoilta. Henkilöstökustannusten osalta on oleellista huolehtia, että korkeasti koulutettujen sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työaika käytetään mahdollisimman tarkasti siihen työhön, johon heidät on koulutettu ja palkattu.

Kiristynyt kuluseuranta on toki ollut trendinä sosiaali- ja terveysalalla jo joinkin aikaa ja vaatimukset erilaisia työsuoritteita kuvaavien tietojen raportoinnista ovat viime vuosina kasvaneet. Tämä sinänsä hyvää tavoitteleva seuranta on paikka paikoin tuottanut haitallisia vaikutuksia aiheuttaessaan sen, että entistä suurempi osa alan ammattilaisten työajasta menee erilaisten raportointilomakkeiden ja tietokantasovellusten parissa. Tämä haitta on saatava jo lähitulevaisuudessa minimoitua mahdollisimman pieneksi ja työntekijöiden ajankäyttö suunnattava asiakkaita palvelemaan työhön. Toiminnan suunnittelun ja kehittämisen tietopohjaksi on toki tarpeellista kerätä monipuolista tilastotietoa, mutta riittävän tiedon kerääminen voidaan varmasti toteuttaa nykyistä pienemmälläkin hoitohenkilöstön työpanoksella. Koko alaa ja mahdollisimman useita eritasoisia toimijoita käsittävällä yhtenäistetyllä raportointikäytännöllä ja mahdollisimman pitkälle automatisoidulla raportoinnilla (halutut tiedot koostuvat automaattisesti eri toimijoiden tietokannoista) voitaisiin saada alan ammattilasten työaika nykyistä paremmin hyödynnetyksi.

Tärkeää on myös pohtia huolellisesti kenen vastuulla on sosiaali- ja terveysalan suoritteiden tuottaminen. Jos uskotaan, (tai havaitaan) että yksityiset palveluntuottajat suoriutuvat soveltuvien sosiaali- ja terveysalan palvelujen tuottamista julkisia toimijoita paremmin, on mahdollista, että tulevaisuudessa kaupunki (tai julkinen viranomaisena yleensä) keskittyy entistä enemmän vain varmistamaan

kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tasapuolisen ja riittävän laadukkaan saatavuuden. Palvelujen tuotanto voidaan ostaa ulkopuoliselta toimijalta kuitenkin pitäen huolta siitä, että riittävä valmius toimia nopeasti mahdollisissa kriisi- ja epidemiatilanteissa säilytetään. Terveysalalla kehitys kohti entistä suurempaa yksityisten toimijoiden roolia on jo selvästi nähtävissä, seuraavaksi samansuuntaista kehitystä saatetaan havaita tietyissä sosiaalityön työsuoritteissa (esim. kotipalvelut).

Yksityistymisen ohella myös yksiköiden keskittyminen on yksi mahdollinen lyhyen aikavälin trendi. (Pitkällä aikavälillä tämän ja monien muidenkin hankkeiden tulevaisuuskuvuissa uskotaan ja toivotaan paikallisuuden, myös sosiaali- ja terveyspalveluissa, voimistuvan). Yksityistymisen ja keskittymisen yhtenä uhkakuvana tavallisen kuntalaisen näkökulmasta on tilanne jossa hoitopaikka, johon lähete ohjaa, sijaitsee kaukana kotoa. Tämän uhan toteutumisen todennäköisyyttä voidaan osin vähentää jos tulevaisuuden Turussa toimii kattava joukko yksityisen sosiaali- ja terveydenhuoltosektorin yrityksiä. Tällöin kaupunkilaisten ei tarvitsisi matkustaa hoitoihin kauas kotiaan siinäkin tapauksessa, että palvelu vaatisi asiakkaan liikkumista palvelun tuottajan luo ja että palvelu toteutettaisiin yksityisen palveluyrittäjän toimesta. Yrittäjyyden kehittymiseen voidaan vaikuttaa sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyden rakenteisiin vaikuttamalla, esimerkiksi suunnittelemalla yhteistyön muotoja ja ehtoja hyvissä ajoin sekä kuuntelemalla avoimesti yritysten ja järjestöjen näkemyksiä palveluista, joita näillä olisi tahto ja mahdollisuus ottaa hoidettavakseen.

Sosiaali- ja terveysalan hallinnon lähitulevaisuudessa kohtaamista haasteista suurimpia onkin palveluiden hankinta- ja myyntiosaamisesta huolehtiminen. Tätä edellyttää tilaaja-tuottajamalliin siirtyminen sekä yksityisten palveluntarjoajien kasvava rooli. Erityisesti sellaiset kilpailutetut palvelut, joiden tarjouskilpaan osallistuu yksityisiä yrityksiä, vaativat suurta huomiota ja huolellisuutta. Keskeistä on palvelujen hankkijan taito laatia tarjouspyynnöt ja sopimukset siten, että kaikilla osapuolilla on sama näkemys siitä, mitä halutaan tai mitä on sovittu tehtäväksi. Tärkeää on myös tuotettujen palvelujen laadunarviointi, tavoitteena tulisi olla laatujärjestelmän luominen yksityiselle sosiaali- ja terveysalalle. Laatujärjestelmässä mukana olevat yritykset pystyisivät todistetusti suoriutumaan sovituista palvelusuoritteista sekä käyttäisivät sellaisia palveluja hallinnoivan tahon määrittelemiä tietojärjestelmiä, jotka ovat yhteensopivia julkisen vallan järjestelmien kanssa ja näin mahdollistavat palvelusuoritteista kertyvän tilastotiedon seurannan ja analysoinnin. Näillä toimin kilpailutus voisi tuottaa tavoitteensa: riittävän laatutason takaavia palveluita parhaaseen mahdolliseen hintaan, samalla välttäen tilanteet, joissa palveluntuottaja valitaan vain halvimman hinnan perusteella, usein laadun kustannuksella.

4.2. Tieto- ja viestintäteknologia osana tulevaisuuden sosiaali- ja terveysalaa

Sosiaali- ja terveysalan tulevaisuuden palvelutarpeiden osalta oleellista on huolehtia, että alalla hyödynnetään ajantasaisia tieto- ja viestintäteknologisia innovaatiota sekä alan sisäisissä prosesseissa että myös asiakkaiden suuntaan tapahtuvassa viestinnässä. Kun sukupolvi, joka on tottunut hoitamaan lähes kaikki asiansa verkossa, tulee kasvavassa määrin sosiaali- ja terveysalan asiakkaiksi, kasvavat vaatimukset mahdollisuuksista hoitaa asioita verkkosivoinnin kautta. Täten verkkoviestintämahdollisuuksien kehittäminen on myös yksi merkittävät sosiaali- ja terveysalan tulevaisuuden palvelutarve.

Terveydenhuollon erilaisissa hoito-operaatioissa tarvittava teknologia on pitkälle kehittyntä ja teknologian käyttö on luonteva osa työtä. Yleisesti ottaen terveydenhuollossa modernit kuvantamisvälineet, leikkausrobotit ja muut toimintaa parantavat tai kokonaan uusia toimintoja mahdollistavat tekniset laitteet halutaan käyttöön pian niiden tultua markkinoille. Muualla sosiaali- ja terveysalalla sekä näiden alojen tukitoiminnoissa uusinta sovellettavissa oleva teknologiaa ei oteta käyttöön yhtä ripeästi. Erityisesti tieto- ja viestintäteknologian laite- ja ohjelmistosovelluksien hyödyntämisessä olisi sosiaali- ja terveysalalla parantamisen varaa. Toimintoja, joita jo nykyisin olemassa olevien tieto- ja viestintäteknologian sovellusten nykyistä tehokkaampi käyttö voisi jouduttaa, ovat mm. tietojen vaihdanta, säilyttäminen ja järjestäminen sekä yksinkertaisimmat asiakastapaamiset (esim. ajanvaraus ja ilmoittautuminen). Näköpiirissä on myös sovelluksia, joilla joitakin asiakas- ja hoitotapahtumia voitaisiin siirtää tietoverkkojen välityksellä, esim. videoyhteyksien välityksellä hoidettavaksi.

SoTe-tieto -hankkeen tulevaisuustyön yhteydessä kerättyssä aineistossa ja muutamissa muissakin Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen hankkeissa, joissa on koottu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemyksiä näiden alojen tulevaisuudesta, on käynyt selväksi, että kuultujen toimijoiden keskuudessa tieto- ja viestintäteknologian hyväksikäytön lisäämisen ei uskota juurikaan tuottavan alan toimintaan parannuksia. Selkeimpänä syynä havaittuun tieto- ja viestintäteknologian hyötyjä epäilevään kanttaan on se, että tietoteknisten välineiden pelätään korvaavan tai ainakin heikentävän ihmiseltä ihmiselle tapahtuvan hoitotapahtuman laatua. Toinen usein mainittu syy uusien tieto- ja viestintäteknologian sovellusten kaihtamiseen on pelko siitä, että tietotekniikkaan tehtävien panostusten tavoitteena on työvoiman vähentäminen ja tämän pelätään heikentävän mahdollisuuksia tarjota laadukkaita palveluja. Lisäksi epäilyksille uuden teknologian käyttöönoton hyödyistä on antanut perustaa kokemukset aiemmista huonosti toteutetuista tietotekniikkahankkeista. Uskotaan, että erilaiset tietotekniikkahankkeet vievät vain rahaa muulta toiminnalta, aiheuttavat ylimääräistä rasitetta henkilökunnalle eivätkä tuota juuri mitään hyödyllistä tai pysyvää.

Edellä mainitut varaukset ovatkin sinänsä hyviä syitä epäillä tieto- ja viestintäteknologian tuomista tiiviimmäksi osaksi sosiaali- ja terveysalaa. Epäonnistuneet tietotekniikkahankkeet ovat saaneet ihmiset epäilemään teknologian kykyä helpottaa työn tekemisestä. Huomioitavaa on, että Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen muutamissa hankkeissa kyselyihin vastanneiden ja tulevaisuusverstaissa mukana olleiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kannat eivät ole sinänsä teknologiavastaisia, vaan keskeisenä huolena on tarjottavien palvelujen laadun mahdollinen kärsiminen teknologian hyväksikäytön lisääntymisen myötä.

Tulevaisuudessa käsityksen tieto- ja viestintäteknologiasta ainoastaan rahan tuhlauksena ja ydintoimintaa hankaloittavana menoeränä on muututtava. Tieto- ja viestintäteknologian potentiaali alan toiminnan parantamisessa on kyettävä hyödyntämään. Teknologian käytön ei tarvitse tarkoittaa ihmisten välisen kommunikoinnin katoamista. Jos tieto- ja viestintäteknologian mahdollistamat sähköiset toiminnot ja palvelut toteutetaan laadukkaasti voi käydä juuri päinvastoin. Jos uudet sovellukset onnistuvat vapauttamaan työntekijöiden aikaa vaikkapa raportointi- tai taloushallintotehtävistä, ehkäisevät useassa eri paikassa eri toimijoiden toisistaan tietämättä tekemän päällekkäisen työn tekemistä tai parantavat palvelujen suunnittelun ja mitoituksen laatua, pystytään resursseja suuntaamaan entistä laadukkaampaan asiakaspalveluun.

Tieto- ja viestintäteknologian onnistuneen käyttöönoton asiakkaalle suoraan koituviksi eduiksi voidaan lukea parantunut prosessien sujuvuus mm. parantuneen tiedonsaannin ja viranomaisten väli-

sen tiedonkulun nopeutumisen myötä, mahdollisuus hoitaa omia asioitaan kotoa käsin sekä kasvanut keinovalikoima kommunikoinnissa sosiaali- ja terveysalan osaajien kanssa kommunikoinnissa. Palvelujen tuottajille ja hallinnolle etuja ovat mm. raportointiin käytettävän ajan vähentyminen (kun kukin tieto tallentuu yhdellä kerralla ja yhdellä tavalla kaikkien toimijoiden käyttöön), parantunut tiedonsiirron nopeus, tiedon helpompi saatavuus ja eheys sekä käytettävissä olevan tiedon luotettavuus. Palvelujen tarjoajalle nämä seikat mahdollistavat osaltaan sen, että sosiaali- tai terveysalan ammattilaisella on aiempaa paremmat valmiudet tarjota asiakkaalle parasta mahdollista apua. Hallinnon tiedonsaannin parantuminen palvelee asiakasta takaamalla sen, että palvelujen mitoitukselta päätävillä tahoilla on päätöksenteon taustaksi käytössään paras mahdollinen tieto.

Edellytyksenä sille, että sähköisten tieto- ja viestintäteknologian välineiden mahdollisia hyötyjä saadaan parhaiten esiin, on sovellusten huolellinen suunnittelu. Tämä taas edellyttää prosessin, jota sovelluksen on määrä palvella, ymmärtämistä. Turun sosiaali- ja terveystoimen tapauksessa tämä tarkoittaa kattavan kokonaisnäkömyksen muodostamista koko sosiaali- ja terveyspalvelujen kentästä. Mukaan tulee ottaa niin sosiaali- ja terveyspalvelujen hallinnon, palvelujen toteuttajien kuin myös asiakkaiden näkökulma. Käytettävät sovellukset on suunniteltava helposti laajennettaviksi ja yhteensopiviksi. Tässä tulevaisuustyössä ei tutkailtu Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen käytössä olevaa ohjelmistokantaa eikä sen mahdollisia ongelmia, mutta useissa organisaatioissa aikojen kuluessa jokseenkin suunnittelematta muodostuneen paloittaisen ohjelmistoarkkitehtuurin on havaittu olevan merkittävä este nykyaikaisten sovellusten täysimittaiselle hyödyntämiselle. Lisäksi erilaisten ohjelmistojen ja käyttöliittymien sekamelska itsessään aiheuttaa vastustusta uusien työvälineiden käyttöönottoa kohtaan. Vanhoista ja keskenään yhteensopimattomista ohjelmistoista on siis päästävä eroon, jotta tieto- ja viestintäteknologian potentiaalisia hyötyjä voidaan saavuttaa.

Tärkeä näkökulma tieto- ja viestintäteknologisten sovellusten käyttöönottoon sosiaali- ja terveysalalla on tulevaisuuden asiakkaiden tarpeet ja odotukset tarjolla olevista palveluista. Tulevaisuudessa asiakkaat vaativat palveluilta parempaa asiakaslähtöisyyttä ja mahdollisuutta saada mahdollisimman suuri määrä palveluista tietoverkkojen välityksellä hoidettaviksi. Muutamien vuosikymmenten päässä koittavassa tulevaisuudessa sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjiksi alkaa enenevissä määrin tulla henkilöitä, jotka ovat pienestä saakka tottuneet hoitamaan kaikki mahdolliset asiansa tietoverkoissa (ns. nettinatiivit). Tuon sukupolven asiakkaat haluavat hoitaa kaiken asiointinsa ja jopa kuluttaa jonkin osan tarvitsemistaan hyvinvointipalveluista tieto- ja viestintäteknologian tarjoamien välineiden avustuksella. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajien tulee tuolloin pystyä palvelemaan asiakkaita myös tietoverkkojen välityksellä. Jos tähän ei pystytä, on olemassa riski, että palvelujen tarvitsijat eivät löydä tai välitä käyttää itselleen hyödyllisiä palveluja.

4.3. Kerätyn tiedon hyödyntäminen ennaltaehkäisevässä sosiaali- ja terveystyössä (sote-tilannekuva)

SoTe-tieto -hankkeen tulevaisuustyön yhteydessä esille tuli ajatus sovelluksesta, joka kokoaisi eri sosiaali- ja terveystoimen toimipisteistä ja muista tietolähteistä kerättävää Turku koskevaa sosiaali- ja terveysdataa yhteen paikkaan ja esittäisi sen havainnollisesti. Tällaiseen sovellukseen viitattiin aiemmin luvussa 3.3, jossa suosituimpana kyselyssä mukana olleista sosiaali- ja terveysalan suunnittelua ja toi-

minnanohjausta palvelevista teknologiasovelluksista tulevaisuudessa mainittiin koko kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelujen senhetkistä ja mahdollisesti tulevaakin tilaa havainnollistava tilannekuva. Seuraavassa tällaista sovelluksen mahdollista muotoa ja ominaisuuksia hahmotellaan hieman pidemmälle kuin mitä tulevaisuusverstaassa ja kyselyssä tehtiin.

Yksi tapa kerätä tietoa kaupunkilaisten hyvinvoinnin kehittymisen mahdollisista tulevaisuuden kehityssuunnista olisi rakentaa kaupungin sosiaali- ja terveystietoa keräävään tilastosovelluksen osaksi työkalu, jolla voitaisiin havaita ei-toivottujen kehityskulkujen vahvistuminen. Tämä työkalu (sote-tilannekuva) esittäisi tietyin määrein valikoitua tietoa yhdistäen sen kaupungin karttapohjaan. Sovelluksen ytimenä olisi joukko indikaattoritietoja, joita seuraamalla voidaan epäillä ennaltaehkäisevien toimien olevan tarpeellisia. Kun esimerkiksi kouluissa tehtävien terveystarkastusten tiedot syötettäisiin järjestelmään ja jonain vuonna havaittaisiin, että jonkin alueen koulussa ylipaino on selvästi muuta kaupunkia tai maan keskiarvoa yleisempää, voitaisiin tälle alueelle ohjata ravitsemus- ja liikuntakasvatuksen resursseja. Vastaavanlaisia herätteitä, joista sovellus antaisi "hälytyksen" voisivat olla vaikkapa tavallista suurempi päiväkotilasten sairastavuus jossain päiväkodissa tai koulunsa päättäneiden mutta ilman opiskelu- tai työpaikkaa jääneiden määrä. Karttapohjalla nämä ja muut huomionarvoiksi määritellyt muutokset havainnollistuisivat huutomerkkinä tai huomiovärinä kyseisen alueen kohdalla kaupungin kartassa.

Tilannekuvan keskeisenä ajatuksena olisi tuottaa kaupungin viranomaisille herätteitä tarkastelemaan eri alueiden mahdollisesti kehittymässä olevaa tulevaisuutta ja tarvittaessa saamaan aikaiseksi toimia, joilla ei-toivottavia tulevaisuudentiloja voitaisiin ehkäistä. Järjestelmän avustuksella saataisiin ennaltaehkäisevän työn niukahkoja voimavaroja kohdennettua täsmällisemmin sinne missä ongelmia saattaisi olla odotettavissa. Jos sovellukseen vielä yhdistettäisiin toteutunutta tilastotietoa havainnollistava ominaisuus, voitaisiin joidenkin vuosien kuluttua tarkastella ovatko ennaltaehkäisevät panostukset jollakin alueelle kääntäneet kehitystä toivottavaan suuntaan.

Käytettävä indikaattorijoukko voitaisiin alkuvaiheessa laatia kaupungin sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden yhteistyönä ja järjestelmän ollessa koekäytössä, voitaisiin indikaattorilistaa parannella. Järjestelmän kehitystyöhön, erityisesti indikaattorien määrittelytyöhön, pitäisi panostaa vuosittain jonkin verran aikaa, maailman muuttuessa myös uhat ja ymmärrys syy-seuraussuhteista (signaalien ilmenemisen ja sitä ennakoivan ei-toivottavan tapahtuman toteutumisen yhteys) muuttuvat. Sovellukseen voisi syöttää tietoa myös muualta kuin vain tilastolähteistä. Kuntalaisille tai kaupunginosayhdistyksille voisi antaa rajoitetut oikeudet syöttää tietoja järjestelmään. Näin saataisiin näkyviin myös tietoa, joka ei tilastojen kautta välity (satunnaisia havaintoja, toiveita, pelkoja) ja sovellusta voitaisiin käyttää tiedonvälityskanavana kansalaisilta päättäjille. Tämänkaltaisella tilannekuvalla olisi taatusti kiinnostuneita käyttäjiä ja kehittäjiä myös turvallisuusalan toimijoiden kuten poliisin ja palo- ja pelastustoimen piirissä. Turvallisuusuhat kun usein kypsyvät alueilla, joissa varsinkin sosiaalitoimen asiakkaita on runsaasti. Yhteistyö näiden turvallisuustoimijoiden kanssa voisi tehdä sovelluksesta entistäkin laajemman ja monipuolisemman.

4.4. Toivottavan tulevaisuuden toteuttaminen

Jotta tässä hankkeessa tuotettujen tulevaisuuskuvioiden elementtejä saadaan toteutettua, vaaditaan muutakin kuin uusia sosiaali- ja terveysalaan kohdistuvia innovaatioita, parantunutta palvelujen suunnitte-

lua ja näitä toteuttavaa rakentamisen, laitteistojen ja palveluntarjonnan lisäämistä. (Näitä tekijöitä on jo käsitelty tämän luvun aiemmissa alaluvuissa.) Tärkeimmät vaadittavat muutokset, jotka parhaiten edesauttaisivat tavoiteltavan tulevaisuuden toteutumista, eivät toteudu olemassa olevaa systeemiä hienosäätämällä vaan edellyttävät laajempia, koko systeemiä ja toimijoita koskevia muutoksia. Ennen kaikkea tulevaisuuskuviissa kuvatun kaltaisen viihtyisän, hyvinvoivan ja yhteisöllisen Turun toteutuminen edellyttää muutoksia kaupunkilaisten ajattelussa ja toiminnassa. Viihtyisyyttä, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ei voida synnyttää viranomaisten käskystä tai toimesta, nämä kaikki muodostuvat kaupungin asukkaiden pienistä ja suurista arkipäivän valinnoista.

Useissa kaupungin tuottamissa palveluissa, etenkin sosiaali- ja terveystaloudissa, suuri osa tehdystä työsuoritteesta tähtää jokin syntyneen häiriötilan palauttamiseen takaisin toivottavaan perustilaan. Esimerkkeinä olkoon vaikka tulipalon sammuttaminen, il kivallan jälkien korjaaminen tai sairaan hoitaminen terveeksi. Sosiaali- ja terveystoimeen liittyvät palvelutarpeet eivät tule koskaan katoamaan kokonaan, sairauksille, ikääntymiselle tai täysin itsestä riippumattomista syistä tapahtuville taloudellisille hankaluuksille ei voi mitään, mutta kaupunkilaisten käyttäytymiseen vaikuttamalla palvelutarve voisi vähentyä ja koettu hyvinvointi voisi kasvaa. Paljolta ei-toivottavalta vältyttäisiin jos kaupunkilaiset ymmärtäisivät ja sisäistäisivät linkin oman toiminnan ja oman hyvinvoinnin välillä. Jos kohtelee kaupunkia hyvin, niin omakin hyvinvointi paranee (ja päinvastoin).

Ennen kaikkea kaivataan positiivista asennetta ja toimeen tarttumista omaan elinympäristöön ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Sen sijaan että nähdään ympärillä vain ongelmia, pitäisi pyrkiä ratkaisemaan niitä tai vähintään pidättäytyä niiden aiheuttamisesta. Pyrkimyksenä tulisi olla, että kaupunkilainen ei olisi vain veronmaksaja ja palvelujen kuluttaja vaan aktiivinen yhteisen hyvän lisäämiseen pyrkivä toimija. Tietyllä tavalla tämä ajatus sisältyy tulevaisuuskuviissa mainittuihin kyläkeskuksiin kyläpäälliköineen ja yleisemminkin paikallisen yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Kun tuodaan asiat lähemmäs kuntalaista, niin intressi osallistua yhteisen hyvän rakentamiseen ja kunnossapitämiseen kasvaa. Yhteisöllisyyden rakentamisen ensimmäisen vaiheen eli omaan lähiympäristöön liittyvän kiinnostuksen herättämisen osalta Turku on melko hyvässä asemassa. Suuri osa turkulaisista on kiinnostuneita kotikaupunkinsa asioista ja ovat halukkaita toimimaan kaupungin ja kaupunkilaisten yleisen hyvinvoinnin parantamisen hyväksi. Valtaosan kohdalla vielä vain lienee niin, että tämä hyvä tahto ei jalostu teoiksi asti. Kenties suurimpana syynä tähän on tiedon puute tavoista osallistua, osasyynä saattaa myös olla tietynlainen arkuus osallistua yhteisölliseen toimintaan. Näitä heikkoja kohtia tukemalla kaupunki voisi aloittaa yhteisöllisyyden vahvistamisen. Osallistumismahdollisuuksien ja -kanavien ohella jonkinlainen oman lähiympäristön arvostusta parantava kansalaiskasvatus kaikenikäisille kaupunkilaisille voisi olla myös yksi tapa saada tätä aikaan.

Usein sosiaali- ja terveysalan tulevaisuutta koskevia tulevaisuusarvioita yhdistää näkemys, että kustannusten nousun, palvelutarpeiden kasvamisen ja julkisen talouden kiristyvän rahoitusaseman myötä sosiaali- ja terveystaloudiin käytettävissä olevan rahan määrä tulee tulevaisuudessa vähenevän. Näin oli tilanne tässä raportissa koostetussa SoTe-tiedon tulevaisuustyössä ja samoin on ollut useissa muissakin Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen toteuttamissa sosiaali- ja terveysalan tulevaisuus-hankkeissa. Tämä päättelykulku johtaa ajattelemaan tulevaisuutta, jossa määrättyt tehtävät hoidetaan alati pienenevin varoin. Kyseessä on siis eräänlainen optimointitehtävä jatkuvan kurjistumisen oloissa, jossa ratkaisuna on pyrkimys vähentää odotettavissa olevaa työmäärää (kansalaisten kannettava enemmän vastuuta omasta terveydestään) tai keksittävä keinoja tehdä vaaditut työt aina vain tehokkaammin.

Tämä ei ole kovin hauska tulevaisuus ja onkin syytä kysyä, onko se todella ainoa mahdollinen tai edes todennäköisin, haluttava se ei ainakaan ole. Sosiaali- ja terveyshuollon, kuten monia muitakin kuntien rahoittamia ja usein myös tuottamia, kansalaisten arkea lähellä olevia palveluita arvostetaan. Täten ei ole mahdotonta olettaa, että niistä oltaisiin myös valmiita maksamaan. Jos kuntalaisten toivoman palvelutason säilyttämisen vuoksi veroprosentin nosto on perusteltua, ei tätä pidä turhaan pelätä. Vaikka Turulla olisi vertailukaupunkeja tai naapurikuntia korkeampi veroprosentti, mutta tämä näkyisi aidosti kuntalaisille tuotettavien palvelujen hyvänä laatuna, olisi tällainen Turku taatusti houkuttelevampi kuin kunta, joka ylläpitää juuri ja juuri minimitasoa täyttäviä palveluita mutta onnistuu säilyttämään veroprosenttinsa suhteellisen alhaisena. Toivotun tulevaisuuden tekeminen saa vähän maksaakin ja kaupunkilaiset varmasti ymmärtävät tämän.

AIKAISEMPIA TUTU-eJULKAISUJA

- 5/2009 Juha Kaskinen & Riikka Saarimaa (eds.): Culture as Innovation. The Search for Creative Power in Economies and Societies.
- 4/2009 Katariina Heikkilä & Anna Kirveennummi: Vanhusten hoiva ja huolenpito tulevaisuudessa. Näkökulmia Loimaan seudulla järjestetyn tulevaisuusverstaan pohjalta.
- 3/2009 Hietanen, Olli: Kaakkois-Suomen työelämän kehittämiskeskus -hankkeen ennakoiva kokonaisevaluointi. Loppuraportti.
- 2/2009 Ahvenainen, Marko – Hietanen, Olli & Huhtanen, Heikki: Tulevaisuus paketissa.
- 1/2009 Heinonen, Sirkka: Sosiaalinen media. Avauksia nettiyhteisöjen maailmaan ja vuorovaikutuksen uusiin muotoihin.
- 8/2008 Nurmi, Timo & Hietanen, Olli: LogiCity porttina itään ja länteen.
- 7/2008 Kohl, Johanna (ed.): Dialogues on Sustainable Paths for the Future. Ethics, Welfare and Responsibility.
- 6/2008 Kaivo-oja, Jari & Marttinen, Jouni: Foresight Systems and Core Activities at National and Regional Levels in Finland 1990–2008. Developing Foresight Systems for a Better Life in Finland and Europe
- 5/2008 Hietanen, Olli: Loppuraportti pääkaupunkiseudun matkailun tulevaisuusverstaista ja Delfoi-kyselystä.
- 4/2008 Kinnunen, Venla – Hermunen, Tuula – Lauttamäki, Ville & Kaskinen, Juha: FUTURREG. Satakunta nyt ja vuonna 2035.
- 3/2008 Lauttamäki, Ville: Kestävän energiankulutuksen ja -tuotannon Varsinais-Suomi. Raportti Varsinais-Suomen ennakointiprosessin ensimmäisen tulevaisuusseminaarin ja sitä täydentävän kyselyn tuloksista.

TUTU-eJULKAISUJA 6/2009

Ville Lauttamäki

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN TULEVAISUUDEN PALVELUTARPEITA

Loppuraportti Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tulevaisuus-työskentelystä 2008

ISBN 978-951-564-970-6

ISSN 1797-132

